

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M. KIR. POSTA JOGÁSZ- ÉS MÉRNÖKTISZTVISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓ-HELYEITTES

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN

M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

TÁRSSZERKESZTŐ:

RÁKOSI GYÖRGY

M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

Ügykezelés a magyar postánál.

Írta: DR. ERNYEY LÁSZLÓ m. kir. postatanácsos.

Az ügykezelés jelentőségét az ügyek intézésénél az újabb időben fokozottabban kezdjük megismerni. Ma már gyakran találkozunk ennek a kérdésnek a tárgyalásával elméleti és gyakorlati téren egyaránt. Érdekes megemlíteni, hogy néhány évvel ezelőtt a magyar tudományegyetemen a hallgatók a tankönyvekben az ügykezelésről semmiféle tájékoztatást nem kaptak, pedig bármelyik karát is nézzük a tudományegyetemeknek, egyet sem találunk, amelynek tanítói az egyetemi tanulmányok elvégzése után az életben elhelyezkeve, ügyek intézésével ne foglalkoznának. Magyar Zoltán, a m. kir. Pázmány Péter Tudományegyetem ny. rendes tanára a „Magyar Közigazgatás” című 1942-ben kiadott művében azonban már igen értékes tájékoztatást nyújt.

Ügyekkel való foglalkozást az emberek még a magánéletben sem kerülhetik el. Ügyei, amelyeket el kell intézni, csaknem minden embernek akadnak. Az egyén életében az ügyintézésnek és ennek keretén belül az ügykezelésnek még kevesebb a jelentősége. Mihelyt azonban akár egy, akár több ember valamilyen nagyobb feladat elvégzésére vállalkozik, amely nagyobb tömegű ügyek intézésével jár, ennek a feladatnak elvégzését célzó működés zavartalansága csak úgy biztosítható, ha az ügyintézés és azzal kapcsolatban az ügykezelés leghelyesebb, legcélszerűbb módozatát megállapítják, megszervezik. Minél nagyobb a feladat elvégzésére hivatott szervezet, annál nagyobb a jelentősége az ügykezelésnek. Az állam, mint a legnagyobb és legjelentősebb szervezet életében tehát az ügykezelésnek jelentős fontosságot kell tulajdonítani. A célszerű, jó, gyors és megbízható ügyintézéssel lépést kell haladnia az ügykezelésnek is, mert hiába intézi el például az állam valamelyik szervének tisztviselője a rábízott ügyet jól, gyorsan és megbízhatóan, ha ugyanakkor az ügykezelés során az elintézés tartalmazó ügyiratot csak késedelmesen és emellett még rosszul is kezelik.

Az ügykezelés jelentősége tehát vitathatatlan.

I.

Az ügyintézés fogalma tágabb értelemben magában foglalja az ügyvitelt, az ügykezelést és az ügyintézésben megtartandó alaki jogszabályok rendszerét.

Az ügyvitel az ügyintézés külső rendjét, az ügykezelés a posta bontását, az ügyiratok bemutatását, iktatását, tárgymutatózását, nyilvántartását, másolását, elküldését, megőrzését, stb. jelenti.

Az ügykezelés (röviden a kezelés) szerepe főleg a magasabb képzettségű (fogalmazási, számvevőiségi) tisztviselőknél a technikai munkák tekintetében való tehermentesítésében és egyúttal támogatásában van. Ezért a kezelést végző szervet segédhivatalnak nevezik.

A közigazgatási ügyintézésnek a kezelés lényeges része, mert nélküle a többi mozzanat sem végezhető és az ügyintézés összes mozzanata közt a kezelési mozzanatok aránylag nagyszámúak. Ezért az irodaszervezés elmélete nemzetközi művelés tárgya. Az iratok kezelésének és megőrzésének kérdésével tekintélyes nemzetközi kongresszusok foglalkoznak.

Nálunk az utóbbi évszázadban a kezelési munkakör nem részesül a jelentőségének megfelelő gondozásban. II. József a m. kir. helytartótanácsnak 1783-ban elfogadott új szervezeti és ügyviteli szabályzatában úgy rendelkezett, hogy az iktató hivatal élén vezető fogalmazó álljon! Ez ma nincs így. A fogalmazási kar a segédhivatalt nem ismeri eléggé és nem helyesen értékeli. Vezetését és szervezését rendszerint rábízza a kezelői karból származó főnökre, aki viszont ezzel a feladattal gyakran nem tud megbirkózni. Az ügykezelés a szervi működés körébe tartozik, amelynek színvonala a közigazgatás egésze szempontjából ítéendő meg és szervezése ugyanolyan értékű feladat, mint a közigazgatás szervezése általában.

Az ügykezelés fontosabb mozzanatai: a postabontás, az iktatás, a mutatózás, a letisztázás, a kiadvány aláírása, a postázás, az irattározás és a selejtezés.

A szerint, hogy egy, különösen nagyobb hivatal keretén belül hol történik az iktatás, megkülönböztetünk központi és osztály-iktatási rendszert. Az iratnyilvántartásnak is különféle rendszerei vannak. Ilyenek: az elő- és utószámos iktatás, a főlajstromos rendszer, az alapszámos rendszer és az iktatás nélküli ügyvitel. Ezt az utóbbit főleg Németországban a minisztériumokban és számos más közhivatalban alkalmazzák. Újabban a német községi közigazgatásban is kísérleteznek vele. Lényege az, hogy az egyes előadók a szabatosan körülhatárolt ügykörükbe utalt ügydarabokat segédterő közbejöttével, vagy anélkül maguk kezelik és az ügyre vonatkozó iratmegőrző borítékban (iratrendező) maguk őrzik meg. Az iktatás nélküli ügyvitel sok kezelési mozzanatot kiküszöböl és nagy mértékben egyszerűsíti az ügykezelést. Előfeltétele az, hogy az előadók mindegyike az ügykezelés rendjét alaposan ismerje és fegyelmezetten betartsa. (Dr. Magyary Zoltán: a „Magyar Közigazgatás” című művéből.)

II.

A m. kir. posta szervezetében az ügykezelés jelentősége elsősorban az igazgatási szerveknél, nevezetesen a postavezérigazgatóságánál és az igazgatóságoknál nyilvánul meg. Ezzel természetesen nem akarom azt mondani, mintha a posta egyéb szerveinél az ügykezelés csak másodrendű kérdésnek számítana. Az ügykezelés fontossága azonban elsősorban a nagyobb szervezeti egységeknél emelkedik ki. A magyar posta szervei közül a legkisebbeknél, a levélfelvevő vasúti állomásoknál, a postagyűjtőhelyeknél, a külterületi gyűjtő és kézbesítő állomásoknál — ezek a szervek egyébként újabb szabályozással egyöntetűen a „m.

kir., postakezelőhely" elnevezést kapták —, valamint a postaügynökségeknél szoros értelemben vett ügykezelésről alig lehet szó, mert ezeknek az ügyiratforgalma elenyészően csekély. Ezért még iktatókönyvet sem kell vezetniök. A postaügynökség ügyiratforgalma az ellenőrző hivatalon keresztül, mintegy annak ügykezelésében bonyolódik le. A postamesteri és a kisebb vagy közepes kincstári postahivataloknál is általában aránylag kicsi az ügyiratforgalom, úgyhogy ezeknél a szerveknél az ügykezelést teljes egészében a postamester illetőleg a kincstári hivatalnál kisebb részben a hivatalvezető, nagyobb részben pedig a hivatalvezető közvetlen irányítása mellett legfeljebb még egy-két munkacserő végzi. Minél nagyobb a kincstári postahivatal, a hivatalvezető annál inkább csak a szervezés, az irányítás, a felügyelet és az ellenőrzés révén kapcsolódik be az ügykezelésbe. A nagyobb, vagy nagy kincstári postahivataloknál tehát az ügykezelés céljára már több munkacserő áll rendelkezésre, akiknek összessége a legnagyobb kincstári postahivataloknál esetleg már külön szervezeti tagozódást (segédhivatal) is képezhet. E postai szervek ügykezelésével kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy ezek ügykezelésében olyan ügyiratok is szerepelnek jelentős számmal, amelyeknek nyilvántartása és kezelése külön van szabályozva. (Tudakozvány, visszajelentés, stb.) A legnagyobb kincstári postahivatalok ügykezelésére vonatkozóan elmondottak alkalmazhatók a távbeszélő központokra, az egyes különleges feladatok elvégzésére létesített postai szervekre (a budapesti távbeszélő díjbeszedő hivatal, a kassai rádiódíjnyilvántartó hivatal, stb.) és végül a központi hivatalokra nézve is.

A posta szervezetében a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium IV. szakosztályának és a postavezérigazgatóságnak a szervezete közös. Ezért közös az ügykezelése is. Mindkettőnek egy közös segédhivatala van. Itt az iktatás központilag egy, miniszteri iktatókönyvben történik és a beérkező ügydarabok kivétel nélkül miniszteri iktatószámot kapnak. Minthogy pedig az ügyek intézése a hatáskör megoszlása szerint vagy miniszteri vagy pedig postavezérigazgatósági hatáskörben történik, ennek megkülönböztetésére a miniszteri iktatószámmal ellátott ügyiraton a postavezérigazgatósági hatáskörben történő intézkedést „V” betűvel kell jelezni. E különleges ügykezelési mód mellett meg kell még említeni azt is, hogy az igazgatóságok ügykezelésével ellentétben a postavezérigazgatóságnál a fő- és ügyosztályokban ügyiratnyilvántartó is van, aki a fő- és ügyosztályokba érkező és az onnan kimenő ügyiratokat iktatószámok szerint nyilvántartja. Egyébként a postavezérigazgatóság ügykezelésére alapjában véve ugyanazok az irányadók, amiket az igazgatóság ügykezeléséről a központi iktatási rendszer kapcsán a következőkben ismertetek. Ugyanez vonatkozik mindazokra a postai szervekre, ahol központi iktatási rendszer van.

A közhivatalok és közintézmények ügyrendje tárgyában kiadott 5.500/1929. M. E. számú rendelet az ügykezelésre nézve is tartalmaz intézkedéseket. Ez a rendelet lehetőséget nyújt az iktatás központosítására is.

Az egyes postai igazgatási szerveknél különböző ügykezelési rendszerek alakultak ki. Ezek között voltak olyanok is, amelyek teljesen elavultak és ellenkeztek az 5.500/1929. M. E. számú rendelet intézkedéseivel.

A posta igazgatási szerveinek ügykezelése a kialakult iktatási rendszerekhez alkalmazkodott, illetőleg mindegyik iktatási rendszerhez egy-egy különleges

ügykezelési rend járult. Röviden: az ügykezelés tengelyét az iktatási rendszer képezte.

Lássuk most már, hogy az utóbbi évtizedben az igazgatóságoknál milyen iktatási rendszerekkel találkoztunk.

a) Egyéni iktatási rendszer.

Az egyéni iktatási rendszernél a beérkező postát a segédhivatalban felbontják. A már tárgyalt ügyiratokat közvetlenül az illetékes ügyosztályokhoz, csoportokhoz továbbítják. Az új beadványokat és iratokat a vezetőnek bemutatják, aki azokat kijelöli (signálja). Ezután kerülnek ezek az egyes ügyosztályokhoz, csoportokhoz, ahol az ügyosztály- (csoport-) vezető az iratokat az előadóra jelöli ki (signálja). Az előadók az így hozzájuk érkezett postát iktatókönyvükbe — amely egyúttal munkakönyv is — bevezetik. Az elintézett ügyiratokat az iktatókönyvből (munkakönyvből) kivezetik és közvetlenül vezetőjüknek adják be. Az intézkedés nélkül irattárba, határidőbe helyezett ügyiratokat — mint-hogy az irattárat az előadó kezeli — kiadmányozás után az előadó kapja vissza. A többi ügyirat a kiadmányozás után a segédhivatalba kerül, ahol az r. u. ügyiratok továbbítása, a tisztázatok elkészítése, összeolvasása, aláírása és ugyancsak továbbítása történik. Ezek az utóbbi tennivalók, vagy ezeknek egy része egyes igazgatóságoknál az ügyosztályokon belül történt. A tisztázott ügyiratok ezután visszakérülnek az előadóhoz irattárba vagy határidőbe helyezést végett.

Ennek a rendszernek kétségtelen előnye, hogy az ügyirat gyorsan és minden különösebb kezelés, tehát iktatás és nyilvántartás nélkül kerül az előadóhoz. Ezzel együtt jár azonban az a rendkívüli hátrány, hogy az iratkezelés nem biztonságos, az iratok elkallódhatnak anélkül, hogy nyomukra lehetne jutni. A gyorsasággal járó előnyt tehát közömbösíti, sőt lerontja a biztonság hiánya. Másik igen nagy hátránya, hogy az előadót eredeti hivatásától, az ügyek érdemleges intézésétől elvonja és iktatásra, valamint az irattár kezelésére is kényszeríti. Legfőbb hátránya azonban, hogy szervezeti változások, de az előadók személyében és számában történt változás, esetleg a munkakörök új megállapítása esetében is, minthogy ezzel kapcsolatban más ügyosztály, csoport, illetőleg más előadó kezdi tárgyalni az ügyeket és így más-más ügyosztály, csoport, vagy előadó kezeli az irattárat is, hosszabb idő múlva, különösen pedig néhány év múlva az ügyiratokat megtalálni egyáltalában nem, vagy csak hosszadalmas keresés után lehet.

Ennél a rendszernél tehát a biztonság és a megbízhatóság csaknem teljesen hiányzik. Nem gazdaságos, mert előadó iktat és kezel irattárat, emellett pedig még külön segédhivatalnak is működnie kell. Az ügykezelés szétszórt, egyéni-kénti rendszerek keletkeznek, az egyöntetűség és a rendszer — amely minden munkának az alapja — hiányzik.

b) Osztály- (ügyosztály-, csoport-) iktatási rendszer.

Az osztály- (ügyosztály-, csoport-) iktatási rendszer az előbbinél már jóval rendszeresebb és megbízhatóbb. A beérkezett posta az előbbihez hasonló módon kerül az osztályokba (ügyosztályokba, csoportokba), ahol a vezető azokat az előadóra kijelöli. Ezután következnek az iktatás. Ezt külön segéderő végzi s az előadók ettől kapják meg az ügyiratokat. Az előadók munkakönyvet vezetnek.

Az elintézett ügyiratokat a munkakönyvből kivezetik, beadják közvetlenül vezetőjüknek, akitől azok a segéderőhöz kerülnek az iktatókönyvből való kivezetés végett és onnan tovább, végül a segédhivatalba, ahol a kezelés ugyanúgy történik, mint az a) rendszernél, azzal a különbséggel, hogy az ügyiratok nem az előadóhoz, hanem az osztály iktatójához kerülnek vissza, aki az irattárat is kezeli.

Ennek a rendszernek is meg van még az az előnye, hogy az ügyiratok gyorsan kerülnek az előadóhoz, bár itt már közbejön az előzetes iktatás az osztályban. A még meglévő előny mellett azonban itt is megvan az a hátrány, hogy az ügyiratok iktatás és nyilvántartás nélkül kerülnek az osztályhoz. Addig tehát az elkallódás veszélye fennáll.

Nem áll fenn azonban az a) rendszerrel szemben az a hátrány, hogy az előadó iktat, főleg pedig, hogy irattárat kezel, mert azt az osztály (ügyosztály, csoport) iktatója végzi. Az előadó tehát a hozzá érkező ügyiratokat csak bevezeti, illetőleg elintézés után kivezeti a munkakönyvből és átadja közvetlenül vezetőjének. Helyzete ugyanaz, mint a központi iktatásnál. Nem áll fenn ennél a rendszernél az a)-val szemben az a hátrány sem, hogy az előadó személyében és számában, valamint a munkakörökben beálló változás esetén az ügyiratok feltalálása nehézségbe ütközik. Egy esetleges szervezeti változás és az ügyköröknek az egyes osztályok (ügyosztályok, csoportok) között történő változása esetében azonban nagy zavar állhat elő.

A biztonság és a megbízhatóság ennél a rendszernél tehát bizonyos fokig megvan, de itt is mutatkozik az a hátrány, hogy az osztályban foglalkoztatott segéderőn kívül, aki az iktatást és az ügyiratkezelést végzi, működik a segédhivatal is. Hátránya még ennek a rendszernek az is, hogy az ügyiratkezelés nem egyöntetű, mert az egyes osztályokban (ügyosztályokban, csoportokban) külön rendszerek, szokások, ügyiratkezelési módszerek keletkeznek, amelyek zavarólag hatnak.

c) Vegyes iktatási rendszer.

Ez a rendszer az előbbi kettőnek vegyüléke és rendszernek már nem is nevezhető, mert ez zavarja legjobban az egyöntetűséget. Létrejöttét azzal magyarázhatjuk, hogy az elmúlt két évtizedben az egyes igazgatóságoknál az egyéni és az osztály-iktatási rendszerek voltak hatályban. Az igazgatóságok közül néhány különböző időpontban a központi iktatási rendszerre tért át, mert állandó ügykezelési zavarokkal küzdött. Az országgyarapítással kapcsolatban létesített kolozsvári és nagyváradi postaigazgatóság is már kezdettől fogva a központi iktatási rendszert vezette be. Egyes postaigazgatóságok például nem ezt tették, hanem az egyéni vagy az osztály-iktatást tartották meg, vagy pedig a kettőnek a vegyülékét létesítették. Mindenesetre érdekes, hogy akkor, amikor a későbbben létesített kolozsvári és nagyváradi igazgatóság a központi iktatást tartotta helyesnek, ugyanakkor a már korábban működő igazgatóságok némelyikénél ilyen vegyes rendszerek alakulhattak ki. Ez különösen jellemző és élénken megvilágítja az e téren fennálló véleménykülönbségeket is.

Az újonnan létesített és szervezett igazgatóságokhoz természetesen a ország összes többi igazgatóságaitól kerültek át a vezető és előadó tisztviselők s ehhez képest elsősorban az igazgatóság vezetőjének tapasztalataiból leszűr:

elhatározásán múlt, hogy melyik iktatási rendszert vezették be. Csak aki részt vett egy ilyen igazgatóság működésének kezdeti nehézségeiben és látta, hogy mindegyik előadó a magával hozott ügykezelési tudása alapján dolgozik, aminek következtében alig lehetett az ügykezelésben rendet teremteni, tapasztalhatta, hogy mennyire hiányzik az egyöntetű, általános és kiforrott rendszer, illetőleg az ilyen rendszerben képzett személyzet. Ennek hiánya olyan sok nehézséget idézett elő, hogy csak a legnagyobb eréllyel lehetett rendet és az ügykezelés terén is nélkülözhetetlen fegyelmet teremteni. Az egyes előadók különböző ügykezelési rendszerei nyomán a segédhivatalban keletkezett zűrzavar például az egyik segédhivatal vezetésével megbízott tisztviselő idegzetét annyira megviselte, hogy megbízatásáról kénytelen volt lemondani.

A egyes rendszernél, amely a legkevésbé nevezhető egyöntetűnek, nem mutatkozik semmi olyan előnyös tulajdonság, amely az a) és b) iktatási rendszerek hátrányait kiküszöbölné és így létjogosultsága sincs.

d) Központi iktatási rendszer. (Központi ügykezelés.)

Mínthogy az a) — c) rendszerek kirívó, az ügykezelés egyöntetűségét zavaró és a szükséges megbízhatóságot nélkülöző hátrányait a postaigazgatóságok hamar felismerték, egy-két kivétellel különböző időpontban a központi iktatási rendszerre tértek át. Ez a rendszer bizonyult a legjobbnak és ezért a posta-vezérigazgatóság 1943 január hó 1-től az összes postaigazgatóságoknál bevezette.

A központi iktatási rendszer és az ezzel kapcsolatos ügykezelési rend lényege röviden a következő: Az igazgatóság címére szóló levelezés a segédhivatalba érkezik. Egyes ügydarabok (minisztériumból, a legfőbb állami számszékűtől, a főispánoktól érkezők, a bizalmasnak jelettek, stb.) kivételével a postát a segédhivatalban haladéktalanul felbontják és ezzel egyidejűleg három részre osztják. Az egyik részbe azok az ügydarabok tartoznak, amelyek központi iktatásra és kezelésre nem kerülnek. Ezeknek az ügydaraboknak a központi iktatás alól való kivonását az indokolja, hogy ezek az illetékes csoportoknál amúgyis nyilvántartásba, előjegyzésbe kerülnek, tehát felesleges még a külön központi iktatás is. Ezáltal a segédhivatal mentesül a felesleges és tömeges munka hátrányaitól. A másik részbe tartoznak a rövid úton visszaérkező, tehát az egyszer már iktatott és tárgyalt ügydarabok. A harmadik részbe az új ügydarabok, valamint a hivatkozási számmal ellátott, s az igazgatóságnak valamelyik intézkedésére érkező ügydarabok tartoznak. Ezeket kivétel nélkül iktatni kell. Azután haladéktalanul bemutatják ezeket az igazgatóság vezetőjének és az illetékes osztályvezetőnek, majd átadókönyvvel az illetékes csoporthoz juttatják. Ezt megelőzően azonban a számokra vagy általában előzetes tárgyalásra hivatkozó ügydarabokhoz az előzményt tartalmazó ügyiratokat (előíratokat) szerelik, csatolják.

Az előadók a részükre kiosztott ügyiratokat munkakönyvben tartják nyilván.

Ami most már az előadó által elintézett ügydarabok kezelését illeti, az a központi iktatási rendszer mellett a következő:

Az előadó az elintézett ügydarabot mindenekelőtt a munkakönyvből vezeti ki és azután a csoportvezetőnek adja át. Ez az átadás minden alakiség (átadókönyv) nélkül történik. A csoportvezető az általa kiadmányozott ügydarabokat

a segédhivatalba, a láttamozott ügyiratokat pedig az osztályvezetőhöz juttatja átadókönyvvel. Az osztályvezető ugyanígy az általa kiadott ügydarabokat ugyancsak közvetlenül a segédhivatalba, a többieket pedig az igazgatóság vezetőjéhez küldi, akitől végül a segédhivatal az általa kiadott ügyiratokat is átadókönyvvel kapja meg.

Az ügyiratokkal kapcsolatban minden további kezelés a segédhivatalban történik. Ez a kezelés az iktatókönyvből való kivezetésre, a tisztázásra, összeolvasásra, a tisztázatok aláíratására, az ügyiratok borítékolására és továbbítására és végül az ügyiratoknak határidőbe vagy irattárba helyezésére terjed ki.

Ezek szerint a központi iktatási rendszer mellett az egész ügykezelés is központosítva van. Ez a központosított ügykezelés kiküszöböli az egyéni, osztály és vegyes iktatáshoz kapcsolódó ügykezelés összes hátrányait, ezek között is elsősorban a megbízhatatlanságot, a rendszertelenséget és a szétfolyó ügykezelést. Kétségtelen, hogy a központi ügykezelésnek is meg vannak, illetőleg meg lehetnek a maga hátrányai. Ilyen például, hogy a segédhivaltól a csoportokhoz és viszont, az ügyiratok átadókönyvben való nyilvántartása mellett jutnak el, vagy, hogy a hivatkozott számú ügyiratokat is újból iktatni kell és végül például, hogy az előadók munkakönyvet vezetnek. Ezeket a hátrányokat mindaddig, amíg az ügyiratkezelésben érdekelt alkalmazottak az ügykezelés fontosságát fel nem ismerik és az ügykezelésben a szakértelemmel párosult különös fegyelmesség meg nem valósul, mellőzni nem lehet. Ezek a hátrányok egyébként összehasonlíthatatlanul kisebb jelentőségűek, mint az egyéni, osztály és vegyes iktatási rendszer ismertett hátrányai.

Ideális ügykezelés természetesen az lenne, ha az ügyiratokat sem nyilvántartani, sem iktatni nem kellene. Németországban az iktatás nélküli ügyvitel részben már be van vezetve, részben most kísérleteznek vele. Ennek a rendszernek előfeltétele azonban, hogy az előadók mindegyike az ügykezelés rendjét alaposan ismerje és fegyelmezetten betartsa. Nagyon kívánatos tehát, hogy a magyar posta igazgatási szerveinek személyzete a központi ügykezelés zavartalan menetét alapos ügykezelési ismereteivel és fegyelmével biztosítsa, hogy azután ezeknek birtokában a további fejlődés lehetővé váljék.

III.

Dr. Magyary Zoltán a „Magyar Közigazgatás” c. munkájában megállapítja, hogy: „az ügykezelés a szervi működés körébe tartozik, amelynek színvonala a közigazgatás egésze szempontjából ítélendő meg és szervezése ugyanolyan rangú feladat, mint a közigazgatás szervezése általában. Az ügykezelési mód-szerek és ügyrendek kidolgozása, megállapítása tehát nem az ügykezelés, hanem a szervezés körébe tartozik és a vezérkar szervei, nem pedig a kezelő kar tagjai által intézendők el.” Ebből a szempontból tehát a központi ügykezelés kidolgozása és megállapítása a postavezérigazgatóság feladata, de ennek megvalósítása terén az igazgatóságoknak és az egyéb szerveknek illetőleg általában a posta fogalmazási és műszaki, sőt a forgalmi kar tagjainak is — természetesen az ügykezelésben résztvevő kezelő személyzet bevonásával — jelentős szerepük van. Ez a szerep a központi ügykezelés bevezetésénél és zavartalan működésének biztosításánál mint szervező feladat is jelentkezik. Ilyen például a segédhivatal működésének a megszervezése. A segédhivatal működése ugyanis nemcsak a

központi ügykezelésre vonatkozó általános szabályok alkalmazásától, hanem sokszor a helyi körülményektől is függ. Ilyen körülmények a rendelkezésre álló helyiségek, a posta érkezésének időpontja, a kezelési személyzet szakképzettsége stb. Ezeknek összeegyeztetése a központi ügykezelés rendjével az érdekelt szervek feladatát képezi.

Az ügykezelés nem célja, hanem eszköze az ügyintézésnek. Ehhez képest az ügykezelésnek is jónak és gyorsnak kell lennie. A beérkezett, mégpedig a reggel 8 óráig beérkezett postának még aznap, legkésőbb a déli órákig az előadóhoz kell jutnia, az elintézett ügyiratok is még aznap (a „ma”, „sürgős” jelzésű és a rövidutas ügyiratok), de legkésőbb másnap továbbításra kerüljenek.

*

Ezek után lássuk, hogy a központi ügykezelés bevezetése és zavartalan menetének biztosítása terén többek között milyen gyakorlati feladatok vannak.

Mindenekelőtt a segédhivatal helyiségeinek kiválasztásánál kell figyelemmel lenni arra, hogy tágas és világos helyiségek álljanak rendelkezésre, lehetőleg egymás mellett. Tömeges és emellett szemet eröltető munkát jól végezni csak az ilyen helyiségekben lehet. A segédhivatal ne eldugott, nehezen megközelíthető helyen, hanem központilag úgy legyen elhelyezve, hogy onnan az igazgatóság ügyosztályaival, osztályaival, csoportjaival az érintkezés minél zavartalanabb legyen.

Az érkezett levelezés (posta) bontásához feltétlenül olyan nagy helyiségre van szükség, ahol nemcsak a posta bontását, hanem ezzel szorosan kapcsolatban az ügyiratok szétosztását, érkezési bélyegzővel való ellátását és egyúttal az iktatást, tárgymutatózást, valamint a szerelést is el lehet végezni. A postabontáshoz álljon rendelkezésre egy vagy a szükséghez képest akár több nagy szta, amelyeken többen is dolgozhatnak. Lehetőleg ebben vagy a közvetlenül szomszédos helyiségben legyen az irattár is, legalább ennek legújabb része (az utolsó egy-két évről), a határidős ügyiratokkal együtt, hogy a szerelés gyorsan történjék.

A segédhivatal berendezési tárgyai közé tartozik többek között az ügyiratbeosztó szekrény. Az érkezett ügyiratok részére a csoportok számának megfelelő számú olyan nagy rekeszt kell az ilyen szekrényben rendszeresíteni, amelyekbe az érkezett ügyiratok az átadókönyvekkel együtt elférnek. A továbbítandó posta részére is a szükségnek megfelelő számú rekeszt kell biztosítani, mégpedig legalább a kincstári postahivatalok és a nagyobb postamesteri hivatalok mindegyike részére külön-külön rekeszt. Ez a berendezés is a rendszeres munka menetét biztosítja, nem keverednek össze az ügyiratok, gyorsan és keresés nélküli továbbíthatók. Az irattárba helyezett és határidős ügyiratok őrzése tisztán és pormentesen történjék. Ehhez polcokkal ellátott szekrényekre vagy legalábbis állványokra van szükség.

A posta bontásánál, annak mennyiségéhez képest, a segédhivatal személyzetéből annyi személy működjék közre, hogy a bontás és a szétosztás mellett, az érkezési bélyegzővel való ellátás, a szerelés, azután az iktatás, a tárgymutatózás, az átadókönyvbe való beírás folyamatosan, zökkenésmentesen történjék. Célszerű tehát, ha ezekre a tennivalókra a segédhivatal személyzetének összes tagjai, még a gépirók is, ki vannak oktattva. Ezzel érhető el, hogy a posta már

a kora délelőtti órákban az előadókhoz jusson. Az igazgatóság vezetője által felbontott postával is ennek megfelelően kell eljárni. Minthogy ez a posta aránylag nem sok, ezzel a segédhivatalban folyó postabontás közben a segédhivatal főnöke idejében menjen az igazgatóság vezetőjéhez, aki a felbontás és kijelölés után azt visszaadja a jelenlevő segédhivatali főnöknek további kezelés végett, a bizalmas iktatókönyvben nyilvántartandó vagy más különös kezelést igénylő (OM, légó, stb.) ügyiratok kivételével. Minthogy az igazgatóság vezetőjének csak az új, tehát a még nem tárgyalt ügydarabokat kell bemutatni, a visszaérkezett r. u. ügyiratokat az átadókönyvbe való beírás után az iktatás alá nem kerülő egyéb ügyiratokkal együtt azonnal el lehet juttatni a csoportokhoz. Ez azonban csak akkor lehet célszerű, ha ezzel a postával jóval előbb végzett a segédhivatal, mint az új postával. Ezzel az utóbbival ugyanis lényegesen több munka van, mint az előbbivel és még az igazgatóság vezetőjének, valamint az illetékes osztályvezetőknek is be kell mutatni, mielőtt ezt a csoportokhoz továbbítanák. Az igazgatóság vezetőjének és az osztályvezetőknek úgy kell beosztani az idejüket, hogy az új postát haladéktalanul és gyorsan átnézzék, a csoportvezetők pedig az egész postát azonnal az előadókhoz juttassák.

Az elmondottak elsősorban a reggel 8 óráig beérkező postára vonatkoznak. Ha még 8 óra után, de a kora délelőtti órákban is érkezik jelentős mennyiségű posta, lehetőleg még ezt is fel kell dolgozni, vagy legalább is fel kell bontani és a fontos, valamint a sürgősen elintézendő ügyiratokat a csoportokhoz juttatni. A „ma”, „sürgős”, „azonnal” jelzésű, általában tehát a soronkívül intézendő és kezelendő ügydarabokhoz egyébként is külön átadókönyvet kell használni. A napközben érkező többi postát, különösen ha az is jelentős mennyiségű, úgy kell kezelni, hogy azzal másnap reggel minél kevesebb munka járjon.

Nagy könnyebbséget jelent, ha az igazgatóságoknak alárendelt szervek, a hivatalok is jártasak az ügykezelésben. Ha egy-egy jelentésben például a tárgy szabatosan van megjelölve és a már tárgyalt ügy iktatószáma hivatkozási számlent fel van tüntetve, a segédhivatalban a szétosztás, szerelés és iktatás gyorsan történik. Ebből a szempontból mind az előadóknak, mind pedig a segédhivatalnak figyelemmel kell kísérni a postahivatalokat és az igazgatóságoknak szükség esetén erélyes intézkedéssel kell rendet teremteni.

Az elintézett ügyiratok kezelésénél is fő szempont, hogy az ügyiratok továbbítása minél gyorsabban, lehetőleg még a kiadmányozás napján történjék. A r. u. ügyiratok, a „ma”, „azonnal”, sőt a lehetőséghez képest még a „sürgős” jelzésű ügyiratok is feltétlenül még a kiadmányozás napján kerüljenek továbbításra. Ezeket az ügydarabokat külön átadókönyvvel kell a segédhivatalba juttatni. A többi ügyiratot is a délelőtt folyamán olyan időpontban kell a segédhivatalba küldeni, hogy azoknak feldolgozása lehetőleg még a kiadmányozás napján megtörténhessék. Mindenekelőtt az intézkedés nélkül irattárba és határidőbe helyezett ügyiratokat kell különválasztani és azok kezelésével csak akkor szabad foglalkozni, amikor a többi elintézett ügyirat továbbítása már biztosítva van. Az irattárba és határidőbe helyezett ügyiratok kezelését is azonban még aznap (délután) kívánatos elvégezni, mert például az új postával kapcsolatos szerelést is csak így lehet biztosítani. A csak r. u. intézkedést tartalmazó ügyiratokat ugyancsak külön kell választani, mert ezek az iktatókönyvből való kivétel után rendszerint már továbbíthatók. Ezek után kerülhet sor a tisztázandó ügyiratok kezelésére. Ezt folyamatosan biztosítani kell, elsősorban úgy,

hogy a gépirók egyenlő arányban legyenek megterhelve és munkaidejük helyesen, a szükséghez képest a délutáni időre is megállapíttassék. A tisztázás után az összeolvasás időközönként úgy történjék, hogy az aláírás és végül a tisztázatok továbbítása is idejében megtörténhessék. Az iratok továbbításánál ügyelni kell arra, hogy az egy szervhez szóló ügdarabok egy borítékban kerüljenek továbbításra. Ha a kincstári és a nagyobb postamesteri hivatalok részére a már elmondottak szerint megfelelő beosztó szekrény áll rendelkezésre, az ebbe beosztott résznek, tehát a jelentős mennyiségű ügyiratoknak egy borítékban történő továbbítása simán megtörténhet.

Meg kell még említeni, hogy az irattár kezelőjének az irattárba helyezett ügyiratokkal is különös gondja van, mert azokat át kell néznie, nem hiányzik-e valami az ügyiratból, nem került-e az ügyiratba oda nem tartozó irat, az elő- és utóiratok kapcsolása megtörtént-e, stb.

A segédhivatal e nagy vonásokban ismertetett feladatnak azonban csak úgy tud megfelelni, ha a központi ügykezeléssel az előadók is teljesen tisztában vannak és ahhoz fegyelmezetten alkalmazkodnak. Mind a fogalmazási, mind a műszaki szakba tartozó tisztviselők hajlanak arra az álláspontra, hogy az ügykezelés nem tartozik hivatásuk körébe és a segédhivatalra bízzák, hogy egy ügynek általuk történt elintézésével kapcsolatban milyen ügykezelésre van szükség. Ezért fordulnak elő a segédhivatalnak szóló ilyen utasítások (videátok). „L. A segédhivatal. Csatolja a mellékleteket, vagy csatolja az igazolványt, vagy másolja le és csatolja az ítéletet”, s így tovább. Az ügyirat pedig lehet arasznyi vastag, hemzsegetnek benne a különböző mellékletek, de a segédhivatal mégis ezek közül keresse ki a megfelelő iratot. Természetes, hogy ilyen felfogás mellett a segédhivatal működésében állandó zavarok lesznek. Nélkülözhetetlenül szükséges tehát, hogy az előadók az ügyiratokat helyesen, tisztán, rendesen kezeljék és a segédhivatalt világos rendelkezésekkel utasítsák.

Legcélszerűbb az ügyiratokat fél ív nagyságban kezelni. Az előiraton az utóiratot, az utóiraton pedig az előiratot fel kell tüntetni. Ha az előadó valamely ügyiraton tett intézkedéssel egyidejűleg más ügyiratot (iktatmányt) is elintézik, ezeket az intézkedő ügyiratokhoz kell csatolnia s mindegyikre rá kell írnia: egyúttal elintézve (pl. 35.645/1943.) szám alatt. Az ügyiratokhoz előadóívet csak akkor kell használni, ha magán az iktatmányon nincs elég hely a végleges intézkedésre, vagy ha előreláthatólag olyan több és hosszabb intézkedésre kerül sor, amelyek az iktatmányon nem férnek majd el. Ha az iktatmányon rendelkezésre álló helyen kívül a végleges intézkedéshez például csak egy negyedívnyi helyre lenne szükség, természetes, hogy ilyenkor ne előadóívet, hanem pótnegyedívet alkalmazzunk. Az elő- és utóiratokat ne egymásba rakva, összekeverve, tehát rendetlenül, hanem külön-külön, emelkedő sorrendben és rendesen mellékeljük az utolsó utóirathoz. Irattárba (ad acta) helyezett ügyiraton többé már nem lehet intézkedni.

A segédhivatalnak szóló utasítások (videátok) világosak és érthetőek legyenek. Valamilyen intézkedéshez (rendelethez, átíráshoz stb.) csatolandó egynél több mellékletet tegyünk szalag alá. Ebben az esetben így szólhat az utasítás: „L. A segédhivatal. Csatolja a szalag alá helyezett mellékleteket.” Egyébként világosan meg kell mondani, hogy mit csatoljon, vagy mit tisztázzon. Pl.: a soproni kir. törvényszék B. 3.467/1943/5. számú ítéletéről készítsen másolatot

és azt csatolja a felterjesztéshez, vagy: csatolja a piros „A” és „B” betűvel jelzett mellékleteket. Ilyenkor a csatolni kívánt mellékletekre piros ironnal nagy A és B betűt kell írni.

Végül meg kell még említeni, hogy a segédhivatalban arra alkalmas személyeket kell beosztani, akikkel az igazgatóság szerevezeti és ügybeosztását, valamint a központi ügykezelést minél gyorsabban meg kell ismertetni. Sőt kívánatos lenne, ha bizonyos ideig mint segéderők az igazgatóság csoportjainál is szolgálatot teljesítenének. Az igazgatósághoz előadónak kezdőként beosztott tisztviselővel pedig mindenekelőtt a segédhivatali kezelést kell alaposan megismertetni és ezért alkalmat kell adni, hogy néhány napig a segédhivatalban tanulmányozza az ügykezelést. A segédhivatali főnöknek elsőrendű kötelessége, hogy a munka menetének állandó irányításával és a segédhivatalba beosztott személyzet munkakörének helyes beosztásával az ügykezelés zavartalanságát biztosítsa. Tisztviselők mellett altiszti személyzetre is szükség van. Az erre alkalmas altiszteket a posta bontásánál a borítékok felnyitásához, az ügyiratoknak az érkezési bélyegzővel való ellátásánál, a továbbítandó posta borítékolásánál, az irattárban az ügyiratok kezelésénél (ki- és berakásánál, kötegelésénél stb.), a sokszorosításoknál stb. igen jól lehet használni.

Az elmondottak szerint tehát a központi ügykezelési rendszerben éppen azt az egyöntetűséget és megbízhatóságot lehet és kell biztosítani az érdekelt személyzet minden egyes tagjának közreműködésével, amely az ismertett más iktatási rendszereknél hiányzik. Ahol pedig ez megvalósul és a kellő gyakorlatot megszerzik, ott az egyöntetűség és a megbízhatóság nélkülözhetetlen tényezői mellé hozzájárul a gyorsaság is.

*

Forrásmű: Dr. Magyary Zoltán: „Magyar Közigazgatás“, Budapest, 1942.

Die Behandlung der Aktenstücke bei der ungarischen Post. Dr. LÁSZLÓ ERNYEY, Postrat.

Der Verfasser befasst sich mit der Behandlung der Aktenstücke bei der ungarischen Post. Er weist auf die Wichtigkeit dieser Frage hin und gibt aus dem Werke Zoltán Magyary's „Die ungarische Verwaltung“ die einzelnen Gänge des Geschäftsbetriebes bekannt. Nach einer Schilderung des bei der ungarischen Post neulich entwickelten Systems der Eintragung in die Aktenliste beurteilt er die zentralische Geschäftsordnung, die er bevorzugt und deren Einzelheiten bespricht.

Manipulation des dossiers au service des postes hongroises. Par M. le Dr. LÁSZLÓ ERNYEY, Conseiller de poste.

L'auteur s'occupe de la manipulation des dossiers au service postal hongrois. Il souligne l'importance de cette question et fait connaître sur la base du livre de M. Zoltán Magyary „L'administration publique de Hongrie“ la marche de la gestion des affaires. Après avoir traité du système d'enregistrement des pièces, développé récemment à l'Administration postale hongroise, il décrit la gestion des affaires centralisée qu'il apprécie et qu'il analyse au détail.

-Kiegészítés a „Távbeszélővel egyesített postamesteri hivatalok elhelyezése“ című cikkhez.

Irta: SIMONFFY MIKLÓS m. kir. postaműszaki igazgató.

A Magyar Posta 1943. évi szeptemberi számában a postamesteri bérletben elhelyezett hivatalok célszerű elrendezésével foglalkoztam, mert megítélésem szerint ez a kérdés eddig háttérbe szorult, legalább is a kincstári bérletben elhelyezett hivatalok elrendezésének gondos mérlegeléséhez viszonyítva. A cikknek örvendetes visszhangja támadt a Magyar Posta 1943. évi decemberi számában megjelent „Hozzászólás“ formájában. A hozzászólásból úgy látom, hogy cikkemben nem jelöltem meg kellő világossággal a megoldandó feladatot. Ezért ezt a hiányt a következőkben szeretném pótolni.

Ha a kincstári és a postamesteri bérletben (épületben) elhelyezett hivatalok elrendezése azonos irányelvek szerint történhetik is, mégis lényeges és döntő különbség van közöttük a tekintetben, hogy az irányelvek szerinti eszményi elrendezést milyen mértékben közelíthetik meg. Kincstári elhelyezés esetén megfelelő alapterületű bérlet vagy építmény áll rendelkezésre, amelyik az esetleges átalakítási költséget sem kímélve, a hivatal tökéletes elhelyezését szolgálja. Postamesteri elhelyezés esetén azonban akár a postahivatal céljaira épített házról, akár bérleményről van is szó, a postamester anyagi ereje határt szab a követelményeknek és végeredményben az elhelyezés rendszerint igen messze esik az eszményitől, vagy a tökéletestől.

Tanulmányomban nem az eszményi elrendezést óhajtottam körvonalazni, hanem megállapítottam azokat a nélkülözhetetlen és legcsekélyebb követelményeket, amelyek még rendszerint a postamester anyagi megerősítése nélkül teljesíthetők. Kerestem azokat az elveket, amelyeknek betartásával a falusi ház tisztaszobájában, vagy a kispolgári lakás fogadószobájában a postahivatal még átalakítás nélkül elhelyezhető, a személyzet a közönség és a szolgálat érdekeinek lehető megóvásával. Egyszerűség kedvéért egy 30 m² alapterületű helyiséget vettem számításba, amelyik még az idevonatkozó rendelkezések szerint két munkaeő számára elegendő, csak három munkaeőnél feltételeztem a külön csomagraktárt.

Ha a hozzászólás 1., 2. és 3. pontjaiban lefektetett elvek szerint a hivatal számára utcai bejáratot, külön csomagraktárt és mennyezetig érő válaszfalat (korlátot) kívánunk biztosítani, akkor a közölt 1. és 2. számú terv szerint jelentős átalakításra van szükség. Három teljes ajtó, 8 méter hosszú, mennyezetig érő válaszfal, ebben három kezelőablak és kisebb ajtó, az utcai bejáratnál esetleg lépcső feljárt szükséges. Ezeknek költsége békebeli árak mellett is meghaladja az 1000 pengőt és ilyenformán egy kis falusi vályogház értékével felérhet, amelyik ilyen mérvű beruházást nem is bír meg.

Az átalakítás költségeihez a háztulajdonos többnyire nem járul hozzá, sőt még azt a visszaállítás kötelezettsége mellett sem engedélyezi, mert a lakást a postahivatal elköltözése után is lakás és nem utcai bejáratú üzlethelyiség céljaira kívánja használni. A postamester anyagi erejét az átalakítás költsége minden bizonnyal meghaladja. A postamesternek még a cikkben

javasolt korlát elkészítéséhez is sokszor anyagi támogatásra van szüksége. A postakincstár szintén nem vállalja az átalakítási költség viselését, még ha a helyiség bérleti szerződéssel hosszabb időre biztosítva van is. A kívánt átalakítás tehát kivételes esetektől eltekintve, fedezet hiányában — általában nem hajtható végre.

A közönség váróhelyét a kezelési helyiségtől elválasztó korlát kivitele tekintetében megjegyzem még, hogy ha az egész kis hivataloknál a biztonság vagy inkább biztonságérzet miatt a bankszerű korláttól el is térünk, a megnyezetig érő válaszfal nem kívánatos, mert a távbeszélőtűk megóvása szempontjából nem hatásos, viszont a kezelési helyiséget huzatosná teszi, amittől a kezelők nagymértékben idegenkednek. A fűtési megtakarítás szempontjából is előnyösebb az ilyen válaszfalnál a bejárati ajtónál alkalmazott valamilyen szélfogó.

A postamesteri bérletben elhelyezett hivataloknál csak elvétve találkozunk a kézbesítők, a távbeszélő központ, vagy a postamester számára külön helyiséggel, ezért a hozzászólás 4—6 pontjában foglaltak kivülesnek a tanulmányomban felvetett kérdésen. Megjegyzem azonban, hogy a felvevő munkahelyeknek dobogóval való megemelésé a fentiek szerint a nagy költségek miatt, figyelmen kívül hagyandó és ezért, nehogy a közönség a kezelőasztaloktól a világosságot elvegye, célszerűbb a korlátot az utcai vonalára merőlegesen elhelyezni.

Az elhelyezésre vonatkozó utalásokat a postamesteri szolgálati szabályzatban (P. R. T. 1928. évi 24. szám) és a dologi kiadásokat szabályozó rendeletben (P. R. T. 1941. évi 5. szám) találunk meg. Ezeknek mikénti értelmezése tekintetében már az eddigi vitából is egyértelműleg megállapíthatjuk a következőket:

1. A táviróval, vagy távbeszélővel egyesített III. és IV. osztályú hivatalok a postamester magánlakásában nem helyezhetők el. Ezeknél hivatali helyiségről kell gondoskodni és nyilvános távbeszélő állomás fülkáját a közönség váróhelyiségébe kell beépíteni.

2. A hivatkozott rendeletben feltüntetett padlóterületbe a csomagraktár nem számítható be, mivel e helyiséggel kapcsolatban fűtési költség nincs, a világítási költség pedig csekély.

*

Ergänzungen zum Aufsatz „Unterbringung und Anordnung der Postämter mit Fernsprehdienst in einem Postmeisterhaus“. MIKLÓS SIMONFFY, Technischer Postdirektor.

Der Verfasser ergänzt seinen in der Nr. 9/1945. unserer Zeitschrift erschienenen Aufsatz mit neuen Gesichtspunkten.

*

Additions à l'article intitulé „Le placement et l'aménagement des bureaux de poste avec service téléphonique dans la maison de la maîtrise postale“. M. MIKLÓS SIMONFFY, Directeur technique de poste.

L'auteur complète son article paru dans le no 9:1945 de Magyar Posta, de nouveaux points de vue sur la question.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Technische Mitteilungen. — Articles techniques.

Ólomkábelek fenolvegyületek által okozott korrozója.

Irtta: Dr. BARNA JÁNOS m. kir. postaműszaki igazgató.

Páncélos ólomkábelek fenolos korrozójáról részletesen írtam már a Magyar Posta Műszaki Közlemények 1937. szeptemberi számában. Megbízásból egyik vidéki nagy iparvállalat páncélos erősáramú kábelén észlelt korroziót volt alkalmam részletesen megvizsgálni és a vizsgálat eredményeképp rámutattam arra, hogy a jól védett ólomköpeny súlyos körülmények között is épen maradhat, míg helytelen elgondolás alapján felépített védőrétegek az ólomköpenyt rövid idő alatt tönkreteszik.

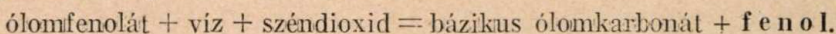
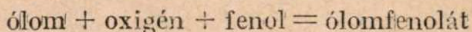
A korrodeált kábelt 1928. évben fektették és az itt-ott tiszta salakos, sok helyen önmagától felmelegedő helyeken, néhol gőzvezeték közelségében, ahol 110 C°-t is mértek — haladt föbb helyen közvetlen mellette egy másik erősáramú kábel, melyet 5 évvel korábban, 1923. évben fektettek. Ez utóbbi a korrozio nyomát sem mutatta, bár a gőzvezetékktől csak 1 méter távolságra volt, míg az előbbi erősen korrodeált kábel 14 méterre feküdt.

A korrozio oka mint megállapítottam: a kábelt körülvevő papír- és jutaréteg higan folyó, savanyú olajokat (fenolokat) tartalmazó impregnált anyagának behatása volt.

Kifejtettem továbbá, hogy az ólomköpenyt a legagresszívabb kémiai behatástól is megvédi egy jól tapadó bitumenréteg, mely az ismertetett esetben nem maradhatott meg, mert a juta- és papírretek higan folyó impregnáló anyagai leoldották és így a szabad ólomfelület védtelenül maradt az impregnáló anyagban lévő fenolok behatásával szemben.

A fenolok hatásáról már akkor ismeretes volt, hogy az ólomot úgy támadják meg, hogy az ólom felületén a levegőn keletkezett ólomoxidot ólomfenolát alakjában leoldják. Ez azonban a levegőben, vagy a talajvizben lévő széndioxid hatására megbomlik: ólomkarbonát képződik és a fenol felszabadul. Ez azt jelenti, hogy bármily kis mennyiségű fenol úgyszólván állandóan támadhatja az ólom felületét anélkül, hogy maga elfogyna. Szükséges azonban, hogy a felszabaduló fenolokat valami felfogja és tárolja. Ezt a feladatot ebben az esetben a jutaréteg végezte el.

A reakció menete tehát a következő:

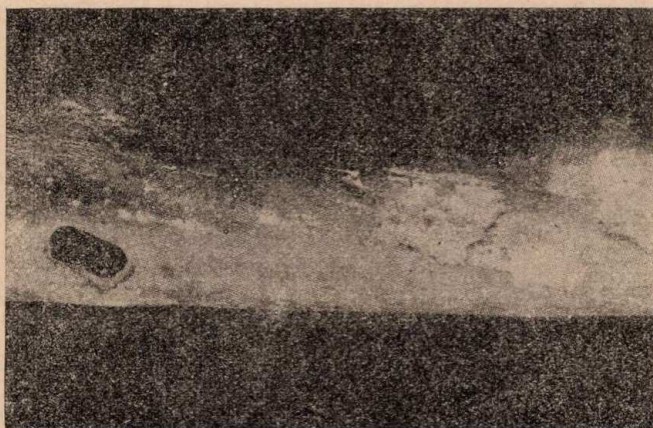
Örvendetes volt, hogy mások kárán tanulhattunk és a posta üzemében a legszigorúbban végrehajtottuk, hogy a páncélos kábelek védőrétegei az újonnan kidolgozott minőségi feltételeink szerint gyártassanak. Ezek szerint az ólomköpenyt két rétegben felrakott megfelelő minőségű bitumen réteggel kell burkolni és az erre következő papír-, jutaréteg impregnáló anyagai, továbbá a közbenfekvő bitumen és legkülső szurokrétegek fizikai- és kémiai

tekintetben egymáshoz közelálló anyagok legyenek, hogy lehetővé tegyék a kábelben egy egyenletes, összefüggő, rétegekre nem különülő, nedvesség ellen tökéletesen szigetelő réteg kialakulását.

Idevonatkozó javaslatunkat a Budapesten 1934. évben ülésező CCIF. kongresszusa is tárgyalta és magáévé tette.

Azóta eltelt időben nyomát sem láttuk semmiféle korrozióknak az utólag gyártott páncélos kábeleinknél.

Sajnos, annál kellemetlenebb korrozio eseteket észleltünk aszbeszt-cement csövekben elfektetett csupasz ólomköpenyű kábeleinknél. Aránylag rövid idő alatt pl. egy év múltán oly erős ólomköpeny átrágódásokat találtunk, melyek messze felülmúlták az eddig ismert ólomköpeny korroziókat. Egyes helyeken 1—2 cm² nagyságú lyukak keletkeztek, más helyeken 5—10

1. ábra. Bicskei kábelkorrozio.

cm hosszban az ólomköpeny annyira elvékonyodott, hogy a legkisebb elmozdulásra megrepedt.

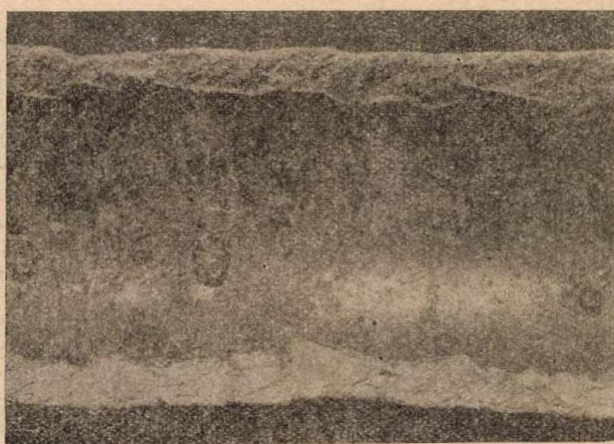
Két esetet volt alkalmam részletesen úgy a helyszínen, mint laboratóriumban megvizsgálni. Az egyiket 1943 júliusában Bicskén, ahol a kábel a postahivataltól kiindulva a piactér egyik oldalán vonul végig és egy év múltán már ki kellett cserélni a gyakori beázások miatt cca. 24 métert. Ennek egyik legjellegzetesebb korrozióját mutatja be az 1. számú ábra, ahol 1.5 cm² felületű, ép szélű lyukat és távolabb erősebb, nagyobb felületű berágódásokat láthatunk. A kábel egyébként teljes hosszában korrodeált volt.

Az élő kábelt is megvizsgáltam egyik útkeresztezésnél, az aknából 1 méter távolságra. A feltört eternit cső az ez évi rendkívül száraz nyár és a régóta tartó szárazság, továbbá a magas fekvés dacára $\frac{3}{4}$ részig tele volt sárgás barna nedves iszappal. Közvetlen a kábelt körülvevő iszapos réteg sötétebb szürke, fénylő, olajos kinézésű volt. Felfekvés helyén a kábelköpeny ujjal jól kitapogatható gödröket mutatott, de csak éppen az eternitcső feltörésének legszélén, úgy hogy ha pár cm-rel közelebb nyitottuk volna ki az eternit csövet, a megvizsgált kábelrészt épnek tarthattuk volna.

A laboratóriumi vizsgálatoknál megállapítottam, hogy kábelt fekvőhelyén körülvevő sötétebb szürke, fénylő, iszap 30,4% ólomkarbonátot tartalmazott. Tekintettel arra, hogy ez a sötétebb iszapréteg a feltört cca. 0,5 méter kábelrészén 300 gramm lehetett, az egész ólomfelület jelentős megtámadását állapíthattuk meg.

További vizsgálatom szerint az eternitesőnek a kibontáskor kivett darabján a belső fekete mázolt réteg kőszén-kátrány származékra vallott és fenoltartalom is kimutatható volt. Mivel semmiféle kőboráramról, vagy más fajta, elektromos áram hatására létrejövő korrozióról szó sem lehetett, továbbá a talajvizsgálat is negatív eredményt adott, kétségtelen volt, hogy az észlelt korroziót a kimutatott fenolszármazékok hatásának kell tulajdonítani.

A másik esetként a munkácsi kábelt ugyancsak 1943. év júliusában vizsgáltam meg a korrodeált cca 1400 méter hosszú kábel kihúzása alkalmával.

2. ábra. Eterniteső Munkácsról vastagabb, nagyobb cseppekben is előforduló kőszénkátrány származékú bevonattal.

Alkalmával A kábel 2 méter mélységben elhelyezett eternitesőben a vizsgálat idején teljesen víz alatt volt. A talaj mindenütt sárgás agyag. Jellemző volt, hogy az egyes szakaszok kihúzásakor a kábeltől sötétszürke fénylő iszap csurgott le. Ennek dacára, hogy vízzel telt eternitesőből húztuk ki, ez az iszap még sem távolodott el a kábel felületéről máris jelezve, hogy nem agyagos iszap, hanem olyan anyag, mely víztaszító! Az iszap elemzése 26,0% ólomkarbonátot adott, tehát kétségtelenül az ólomköpeny megtámadásából származott.

Az eternitesők bevonata már a helyszínen megállapítható erős szag alapján is kőszénkátrányszármazéknak volt tekinthető. Sok helyen az eterniteső bevonata számos vastagabb réteget adó cseppformákat mutatott fel, melyek még egészen lágyaknak bizonyultak (2. számú ábra).

Egyik helyen a nagyobb aknatávolság miatt fel kellett törni az eternitesövet, a nyomás alatt lévő víz azonnal elöntötte a gödröt és a víz felszínét kátrányszagú olajos bevonat lepte el. A kiszedett eterniteső lapon a mázolt

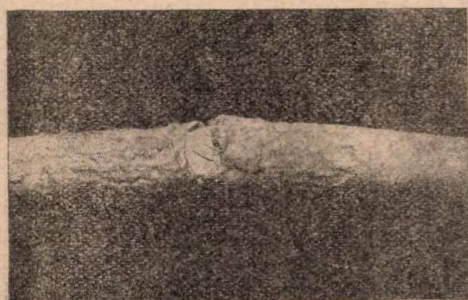
rég vízrel még most is elkeveredő olajos emulziót adott. Tehát az eternicső belső bevonata nemcsak hogy kőszénkátrányszármazék volt, hanem oly közepes forrponú anyagokat is tartalmazott, melyek közismerten a legdúsabbak fenolvegysületekben és ezért a bevonat nem is tudott beszáradni.

Feltűnő jelenség volt, hogy egyes helyeken a kábelköpeny annyira elvékonyodott, hogy a kihúzásnál el is szakadt (3. számú ábra).

A talajban itt sem találtunk semmiféle korroziót okozható anyagot, kóboráram, elektrolitikus korrozió nem jöhetett szóba, tehát a korroziót itt is az eternicsővek belső bevonatát borító kőszénkátrányszármazékú és kimutathatóan fenolt tartalmazó vegysületek behatása okozta.

Legújabbán a távkábel püspökladányi ugyancsak eternicsőben fekvő leágazásán történt beázások felhívták a figyelmünket újabb korrozióra. A kicserélt kábelrész egyik jellegzetes, lyukat okozó korrozióját a 4. számú ábrán mutatom be.

Ezekután szükségesnek látszott a fenolok ólomra gyakorolt behatásának közelebbi laboratóriumi vizsgálata.

3. ábra. Munkácsi korrozíókábel elvékonyodott része.

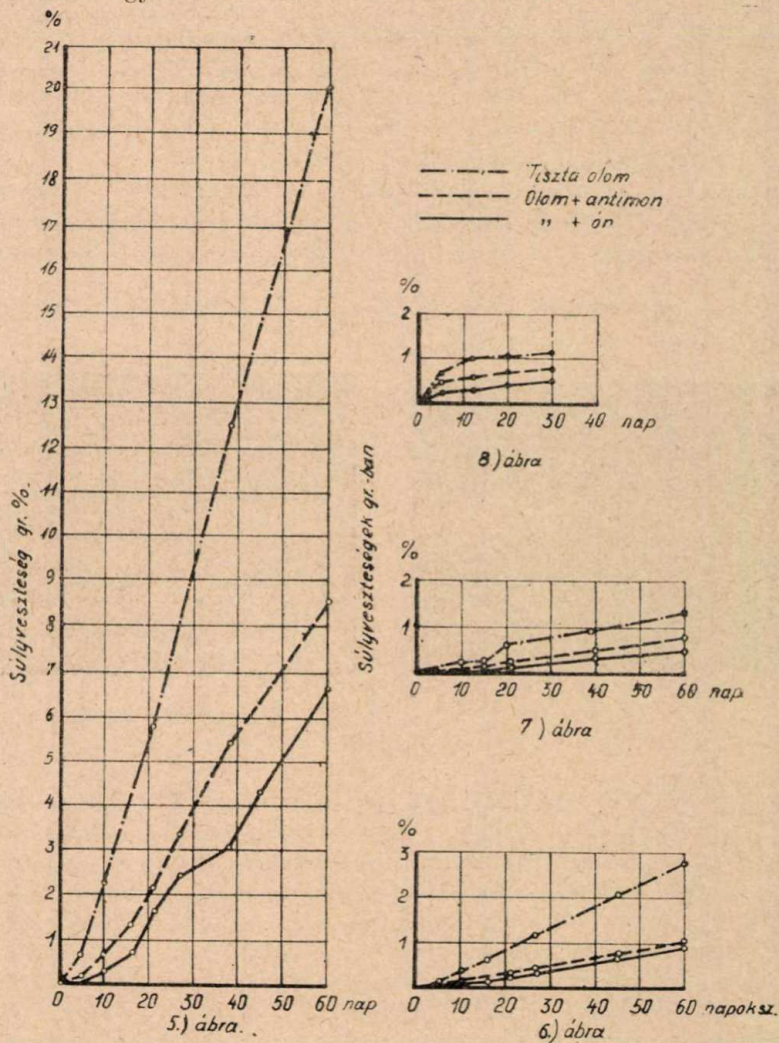
4. ábra. Püspökladányi korrodált kábelrész.

A fenolvegysületek nagyipari gyártás szempontjából a kőszénkátrányból állíthatók elő leggazdaságosabban, mely általában kb. 20% fenolt szokott tartalmazni. Ha azonban a kőszénkátrány egyes párlatait nézzük az úgynevezett középölaj, mely 170—230 C° között forró alkatrészeket tartalmaz, a fenoltartalom 20—30%-ig is mehet. Ez utóbbiakat savanyú olajoknak is nevezik.

Ezek előrebocsátása szükséges volt az eternicsővek belső bevonatának felülvizsgálata szempontjából. Az eternicsővek és általában a betoncsővek belső felületét oly helyeken, ahol a talajvíz állandó változásával kell számolni, bitumen réteggel kell bevonni, mert a cementben lévő szabad mész az ólomra nagymértékben káros lehet. Különösen, ha a cement nem kötött meg teljesen, igen veszedelmes korroziók léphetnek fel. A német rajnavidéki kábel már 5 év után komoly roncsolásokat szenvedett. (2)

A postai előírások az eternicsővek bevonására Inertol lakk oldatot írtak elő. Mint később kiderült, ilyenfajta festéket a gyártó cég kétfajta minőségben hozott forgalomba Inertol 1 és Inertol 49 szám alatt. Az Inertol 1 kőszénkátrányszurok oldata volt, az Inertol 49 pedig úgynevezett petrolbitumen, vagy természetes bitumen oldata szokott lenni. Ez utóbbiak sohasem tartalmazhatnak fenolszármazékokat.

Az Inertol 1 annak dacára, hogy kőszénkátrány szurok az alapanyaga, nem okozhatott volna korroziót, ha nincsenek háborús anyagbeszerzési nehézségek. A kőszénkátrányszurok ugyanis olyan magas forrponú vegysületeket tartalmaz, hogy már nem lehet fenoltartalma. Az Inertol 1 általában

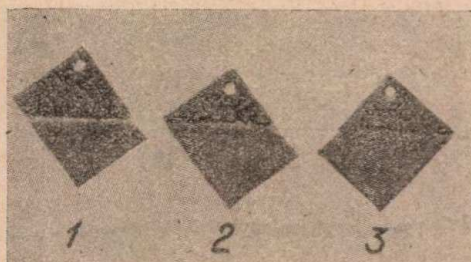
5. ábra. Félíg bemeült ólomlemezkek súlyvesztéségei szobahőmérsékleten nyers fenolban.
 6. ábra. Teljesen bemeült ólomlemezkek súlyvesztéségei szobahőmérsékleten nyers fenolban.
 7. ábra. Félíg bemeült ólomlemezkek súlyvesztésége szobahőmérsékleten fenollal teltített vízben.
 8. ábra. Félíg bemeült ólomlemezkek súlyvesztéségei szobahőmérsékleten kőszénkátrányolajban.

úgy készült, hogy a kőszénkátrányszurokot feloldották benzolban és hogy a benzol oldhatása tökéletesebb legyen, kőszénkátrányolajat is adnak hozzá, amely a szurokot kitűnően oldja. Ezt az oldást növelő olajat a cég eleinte külföldről szerezte be fenolmentesen. Mikor a külföldi szállítás elmaradt, hazai

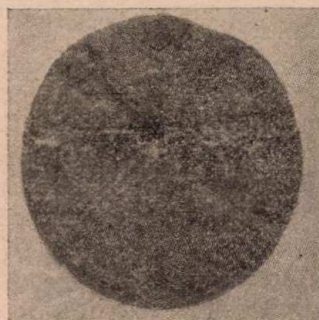
piacról rendelkezésre álló kőszénkátrányolajat használt fel, melynek fenoltartalma megmaradt és 20—30%-t is kitehetett. És ha ez a párlat a festék 30—40%-t tette ki, jelentékeny mennyiségű fenolvegyület kerülhetett a festékbe és megérthetjük azt a nagyfokú roncsolást, amit kábeleinknél eddig észleltünk.

Ilyen előzmények után fogtam a laboratóriumi vizsgálatokhoz, felhasználva a posta üzemében alkalmazott három fajta ólomköpeny anyagot és pedig lágy, tiszta ólmot, 0,5% antimon tartalmú és 2% óntartalmú ólom-ötvezetet. A próbaminták 2×2 (0,2—0,3) cm méretű, 7—9 g súlyú lemezek voltak, melyeket kiegyengetett kábelólmoköpenyből vágtam ki.

Mindjárt a vizsgálatok elején kitűnt, hogy az ólomlemezek sokkal kisebb mértékben és az egész területre egyenletesen kihatóan támadatnak meg, ha egész felületükkel belemerülnek a fenol, vagy fenoltartalmú folyadékba, mintha abból részben kiállnak. Ez utóbbi esetben a roncsolás sokszorosa az előbbinek és mindig az úgynevezett „vízvonalnál” történik.

9. ábra. Félig bemerült ólomlemezek szoba-hőmérsékleten nyers fenolban a vizsgálat után (1. tiszta ólom, 2. antimonövezetű, 3. ón-ötvezetű ólom.)

10. ábra. Változó vízszínnel félig bemerülő ólomlemez kilyukadása nyersfenol hatására.

8. számú ábra a kőszénkátrányolaj korrozóját mutatja félig való bemerülés esetén. A kőszénkátrányolaj minősége a fatelítő olajra előírt feltételeinknek felelt meg kb. 10% fenolvegyület (savanyú olaj) tartalomnak.

A bemutatott ábránál mindenekelőtt világosan látni az ötvöző anyagok befolyását. Legnagyobb mértékben hajlamos a korrozióra a tiszta lágyólm, míg az antimonnal és még inkább a szokásos mennyiségű ónnal ötvözöttek, lényegesen ellenátállóbbak a fenolvegyületek hatásával szemben.

Az eddig bemutatott ábrák eredményei különösen a félig bemerülő mintáknál oly nagyfokú súlyvesztéséget, azaz korrozót tüntetnek fel, amelyet a szakirodalomban nem is találunk.

Igy pl. Haenel (3) a legismertebb kábelkorrozió szakértő fenolgőzők hatásának kitétt ólomlemezekenél 100 nap alatt 14 mg/cm² veszteséget említ meg, mint rendkívül súlyosat és ezen alapon is javasolja a fenolszármazékok teljes távoltartását a kábel ólmoköpenyének szigetelésénél felhasznált anyagoknál.

De a bicskei kábelkorrozió természetes körülmények között is sokkal na-

gyobb ólomvesztéséget eredményezett, az 1. számú ábrán feltüntetett lyuknál 100 napra átszámítva 440 mg/cm² ólomvesztés állt elő.

A szakirodalomban található lényegesen kisebb mérvű súlyvesztéseknek oka, hogy nem törődtek a részbeni bemártással. Itt-ott találni erre vonatkozólag utalást például a Holland korrozios bizottság munkájában (4, 5) és Schikorr könyvében (6).

Pedig a legutóbbi korroziókat csak úgy tudjuk megmagyarázni, ha feltételezzük, hogy a fenolvegyületek hatása részben bemerült állapotban huzamosabban érte a kábelköpeny felületét. Például lyuk keletkezése másképp el sem képzelhető. Laboratóriumban mesterségesen lyukat ólomlemezekben, illetőleg kábelköpenyen háromféleképpen tudunk előállítani: 1. a félig bemerülő ólomlemez időnként úgy mártottuk bele fenolba, hogy a változó nívóvonalak egy pontban metszik egymást és a 10. ábrán láthatólag a többféle nívóvonal metszés pontjában elértük a lemez kilyukadását. 2. Meghajlított kábelt úgy mártottunk fenolba, hogy épen érje a felszínét (11. sz. ábra) és végül 3. ha annyira bemerült a fenololdatba, hogy éppen csak a domborúvá tett kábel teteje látszott ki.

Számos vizsgálatot végeztem különféle fenolszármazékok hatásával kapcsolatosan és a hőmérséklet befolyására vonatkozólag. Kitént, hogy a leg-egyszerűbb fenolvegyület a karbolsav a legerélyesebben ható, a következő magasabb forrponúak, a krezolok már gyengébben támadnak. A hőmérséklet természetesen rendkívül meggyorsítja a reakciót, úgy hogy például 80 C°-on 20 óra alatt ugyanolyan veszteséget lehet elérni, mint 15 nap alatt szobahőmérsékleten.

Míg az előbbi fejezetben említett vizsgálatokat tiszta, tömény fenolvegyületekkel végeztem, egy másik vizsgálati sorozatban a különféle fenolvegyületek telített vizes oldatainak behatását tanulmányoztam. Ezeket a vizsgálatokat is kétféle hőmérsékleten és pedig szobahőfokon és 80 C°-on hajtottam végre. Eredményként megállapítottam, hogy vizes oldatban a fenolvegyületek a tiszta ólomra, vagy ólomtvözetekre rövidebb idő alatt komolyabb megtámadást nem gyakorolnak.

A tömény fenolvegyületek rendkívül erős korrozios hatása és velük szemben a vizes oldatban levő fenolvegyületek csakélyebb behatása a következőképp magyarázható.

A fémek korroziójánál mindég az a leglényegesebb körülmény, hogy a keletkezett korrozios termékek oldhatók-e a támadó közegben vagy sem. Ha oldhatók, a korrozio további haladásának nincs akadálya, mert a leoldott korrozios termék helyére mindig új felület kerül. Tömény fenolvegyületek jelenlétében a keletkezett ólom fenolát, ólomkrezolát stb. korrozios termékek jól oldódnak a korrodeáló fenolvegyületekben. Ezúttal meg is lehet magyarázni, miért éppen a „vízvonálnál“, a folyadék felületéről kiálló csúcsoknál, éleknél van a legnagyobb oldódás. Egyszerű ok: itt érintkezik legintenzívebben a levegő oxigénjével az ólomfelület, a bemerülő részhez viszonyítva.

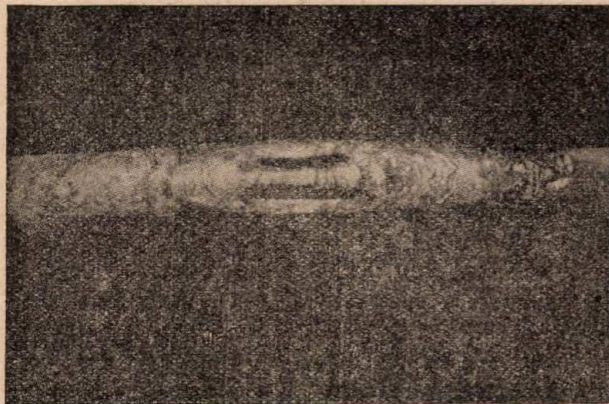
A frissen vágott ólomfelület, mint ismertes a levegőn rövid idő alatt homályos lesz, mert oxidálódik. Ez az oxid réteg jól oldódik a fenolvegyületekben, úgy hogy a félig bemártott ólom felületen képződése után azonnal

oldatba megy. Ez tehát az egyszerű magyarázata a tömény fenolvegyületek erős korrozios hatásának a részben bemerülő ólomfelleteknél.

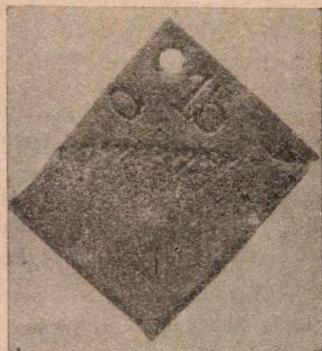
A levegő oxigénjének szerepét szemléltetően mutatja be a 12. sz. ábra, mely a 7. sz. ábra öntözötű ólomlemez darabjának kinagyítása. Nagyon jól látni, hogy a korrozios lyukak legsűrűbben a „vízvonalnál“ vannak és ahogy csökken az oldott oxigén mennyisége a fenololdat belseje felé, úgy csökken a lyukak száma és így a megtámadás mértéke is.

A vizes fenololdatok csekélyebb oldóképességét a korrozios termékek az ólomfenolát, krezolát stb. sóknak a vízben való oldhatatlansága magyarázza meg. Vizes fenololdatok behatásánál az ólomfelületen azonnal védő réteg képződik, mely a további korroziót megakadályozza.

A tömény fenolvegyületek és vizes oldataik eltérő hatása teljesen tiszt-

11. ábra. Nyersfenol felszínét érintő kábel kilyukadása.

12. ábra. A „vízvonaltól“ a folyadék belseje felé csökkenő korroziohatás az oldott oxigén arányában.

tázza az aszbesztcement csövekben elhelyezett kábelek korroziojának lefolyását.

Az aszbesztcementcsövek közül az egyik pl. 12,5 cm széles, 100 m hosszban, 300 g/m² „Inertol 1“ felhasználásával 11,8 kg festék anyagot tartalmazhatott belső lakkrétegében. Feltételezve, hogy a felhasznált lakk 40% olyan kőszénkátrány olajjal lett készítve, mely 30% fenolvegyületet (savanyúolajat) tartalmazott, akkor 100 m csőhosszra 1,4 kg fenolvegyület (savanyúolajtartalom) eshetett.

Fontos körülmény, hogy a savanyúolajtartalom igen nehezen oldódik vízben, úgyhogy a 100 m hosszú fent említett méretű aszbesztcementcső teljesen vízzel tele legfeljebb 74 g savanyúolajat oldhat fel. Tehát a rendelkezésre álló 1400 g-nak csekély részét.

Ebből az következik, hogy egyrészt rendkívül nagy tartalékkal rendelkezett a cső lakkrétege a savanyúolaj tekintetében, másrészt alkalom adódott a savanyúolaj tartalom bekonzentrálódására. Ha ugyanis valamely helyen a csőben a víz időnként elpárologhat, akkor az oldatba ment fenolvegyületek, (a savanyúolaj tartalom) kiválik és nehezebb fajsúlyú lévén, mint a víz, leülepedik és oldódik a lakkrétegben. Ez által helyenként nagyfokú dúsítá-

sok állhatnak elő és most már teljesen érthetővé teszik az észlelt rendkívül gyors és intenzív korroziókat. Ezeket tehát az említett esetekben nem vizes fenololdatok okozták, hanem a cső egyes helyein a vizes fenolok időszakonként bekövetkező elpárolgása miatt kivált fenolvegyületek bekonzentrálódása, mert az így előállt tömény fenolvegyületek a fentiek szerint védő korroziós réteget nem adhatnak.

A számos levonható tanulságok közül egyik legfontosabb, hogy a kábel ólomkápenyének környezetéből a kőszénkátrány származékokat a jövőben is a legmesszebbmenően kerülni kell. Érdekes, hogy a németek a természetes bitumennel való takarékoság miatt éppen most ajánlják a kábeleket tartó betonsövek bemázolására a kőszénkátrányszurok felhasználását (7). Sajnos mi itt semmi engedményt nem tehetünk, mert, ha a csak tisztán kőszénkátrány szurkot tartalmazó lakkban nem is lehetnek fenolvegyületek, az oldószer miatt rendkívül nehéz volna az ellenőrzés. Másrészt mindig van annyi természetes bitumenünk, amennyi lakkok előállításához szükséges.

További tanulság, hogy azokba az eternicsövekbe, amelyekben már volt korrozio, vagy pedig az alább ismertetendő vizsgálati módszer szerint a bevonatban kőszénkátrány származékú vegyületeket állapítottunk meg, csupasz kábelt nem fektethetünk, legfeljebb páncélosat, vagy megfelelően védettet. Legjobb olyan helyeken, ahol korrozio fellépett, az eternicsövet kiszedni és páncélos kábelt lefektetni.

Meglévő aszbesztcement csövek belső bevonatát alkalmazásuk előtt feltétlen meg kell vizsgálni. Erre a következő vizsgálati módszer a leggyorsabb és legalkalmasabb:

Motalkóban, vagy benzinben bemártott vattát gyengéden rányomunk a mázolt felületre és néhány pillanatig rajta tartjuk. Dörzsölni nem szabad! Ha a benzines vatta azonnal erősebben barnásfeketére színeződik és a mázolás erősebb oldás mutatkozik a mázolás megfelelő.

Ha azonban a mázolt felületen oldást nem tapasztalunk, a vattán színeződés nincs, legfeljebb gyenge kénsárga, az eternit, vagy cellaszövet kábelfektetéshez beépíteni nem szabad.

Remélhetőleg a régebben egy magánvállalatnál megismert páncélos kábelek fenolos korrozója és a közel múltban csupasz ólomkábeleinken tapasztalt korroziók teljes kivizsgálása elkerülhetővé teszik a jövőben fenolos korroziók előfordulását a posta üzemében.

Irodalom:

1. Dr. Barna János: Páncélos ólomkábel korrozója és ennek tanulságai. Magyar Posta 1937. 107. oldal.
2. W. Hoffmann: Blei und Bleilegierungen 1941. S. 162., 174.
3. O. Haehnel: Über die Widerstandsfähigkeit verschiedener Gebrauchsmetalle gegen die angreifende Wirkung der Dämpfe von Phenol und Kresol. Korrosion und Metallschutz 1932. S. 260.

4. Bericht der Niederländischen Korrosions-Kommission III. zum Studium der Anfrassung von Kabeln durch Einfluss des Bodens, *Korr. u. Metallschutz* 1952. S. 205.
5. Jahresbericht der Niederländischen Zentralen Korrosionsausschusses über das Jahr 1952. S. 180. *Korr. u. Metall.* 7.
6. G. Schikorr: Die Zersetzungserscheinungen der Metalle 1945. S. 88.
7. G. Deubner, Teer u. Bitumen 40/1942. S. 245. Anstrichstoffe für Kabelformstücke.

*

Die von Fenol-Verbindungen erregte Korrosion der Bleikabel. Dr. JANOS BARNA, Technischer Postdirektor.

Die im Asbestzementrohr verlegten Bleikabel erleiden eine ausserordentlich grosse Korrosion durch den beträchtlichen Fenolverbindungsgehalt des inwendigen Lackgehalts der Röhre. Während eines Jahres entstanden Löcher mit einer Oberfläche von 1.5 m², woraus sich, auf 100 Tage gerechnet, ein Bleiverlust von 440 mg/cm² ergibt. Zum Erkennen des Überzuges aus Steinkohlenteer-Derivat ist ein Versuch mit benzin-haltiger Watte sehr geeignet. Bei Vorkommen eines entsprechenden Überzuges erhält die auf die Lackschicht leicht geprägte Watte gleich eine dunklere Färbung. Im Vorhandensein eines nicht entsprechenden Überzuges (aus Steinkohlenteer-Derivat) färbt sich die Benzin-Watte nicht.

*

La corrosion des câbles de plomb causée par des composés de phénol. M. le Dr. JANOS BARNA, Directeur technique de poste.

Les câbles de plomb placés dans une conduite d'asbeste-ciment subissent une corrosion considérable à cause de la grande quantité des composés de phénol contenus dans la couche de laque intérieure des conduites. Les trous produits pendant une année accusent une superficie de 1, 5 m² résultant une perte de plomb de 440 mg/cm², calculé sur 100 jours. Pour la découverte du contenu de dérivé du goudron de houille de la laque sert l'épreuve à l'ouate imbibée de benzine. En cas d'un vernis convenable, l'ouate pressée légèrement contre la couche de laque reçoit une teinte foncée. A la présence d'un vernis, non convenable (dérivé du goudron de houille), l'ouate de benzine ne se colore point.

FELTEN és GUILLEAUME

kábel-, sodrony- és sodronykötélgyár rt.

Budapest, X., Budafoki-út 60.

Telefon: 258-880.

Kéthuzalos távkábeláramkörökből távvalasztással felépíthető erősített távbeszélő összeköttetések maximálhosszáról.

Irta: Dr. TOMITS IVÁN m. kir. postaműszaki igazgató.

(Folytatás.)

A mondottak szerint tehát egy „b” csillapítású, végén adott R impedanciával lezárt vonalhoz jó vonalutánzatot úgy lehet készíteni, hogy elkészítjük a vonalutánzatot a végtelen hosszúra meghosszabbított vagy annak tekinthető vonalhoz, azután a vonalat lezáró „R” ellenállás impedanciáját igyekszünk úgy megválasztani, hogy az a vonal hullámenállásával minél tökéletesebben egyezzen; erre annál jobban kell igyekeznünk, minél rövidebb a vonal, azaz minél kisebb a „b” csillapítás-érték.

A Feldtkeller tétel szellemébe jobban bele láthatunk, ha kéthuzalos erősítőnk hybridjénél visszaforduló echoáramot 2 részből állónak tekintjük: az első az erősítőtől kiinduló üzemi áramhoz képest

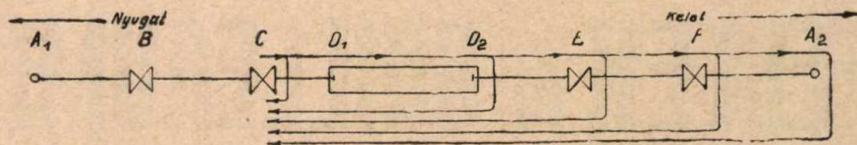
$$\log_e \left| \frac{Z+N}{Z-N} \right|$$

csillapítás-értékkel meggyöngített rész, amely tehát a végtelen hosszúnak számított vonal utánzásának tökéletlensége miatt áll elő, a második pedig az, amely az üzemi áramnak a vonalon való előrehaladása, a véglezárás helyén való visszafordulása és a kiindulási helyhez való visszatérése nyomán jön létre, amely tehát az üzemi áram erősségéhez képest

$$2b + \log_e \left| \frac{R+Z}{R-Z} \right|$$

értékkel tekinthető csillapítottnak.

Ha erősített összeköttetésünkben több reflexiós hely van, amelyek részben a már említett főreflexiós helyekből (hybridtekercs, vonal-

1. ábra.

végződés), részben pedig a most utóbb tárgyalt mellék-reflexiós helyekből (vonalak lezárásai, rendszeren kéthuzalos erősítők vagy négyhuzalos vonalvégzódések bemenő kapcsain) adódnak, az eredő reflexiós áramokat ismét úgy tekinthetjük, hogy azok az egyes reflexiós helyeken keletkező echoáramok szuperpozíciója révén jönnek létre, amint azt az alábbi 1. sz. ábra is mutatja (csak főreflexiós helyek vannak érzékeltetve).

Az ábrában szemléltetett erősített összeköttetés „C” erősítőjéből pl. a keleti irányban jobb felé továbbfutó üzemi áramokból egy-egy bizonyos rész (százalék) minden reflexiós helyen visszafordul és visszaérkezik a C erősítőhöz. Hasonlóképpen a C erősítőtől nyugat felé (balfelé) tovább futó üzemi áramból a nyugatra fekvő reflexiós helyeken is fognak echoáramok vissza indulni az ellenkező irányba. Ezek ismét a C erősítőhöz futnak vissza. Az így előálló körbefutó áramok begerjedést okozhatnak akkor, ha a visszaérkező áramok összege C-nél pontosan eléri vagy túllépi a kelet felé kiindult üzemi áram erősségét.

Ez a felfogás, melyre a C. C. I. F. eljárása van alapítva, csak megközelítően helyen, mivel az áramok begerjedése nemcsak a körben visszaérkező echoáramok erősségétől függ, hanem azokra fázisától is. Az előbbi begerjedés feltételhez hozzá kell még tenni, hogy a begerjedés létrejöttéhez az is szükséges, hogy a visszatérő echoáramok azonos fázisban találják a kifutó üzemi áramokat. Elméleti meggondolások és kísérletek azonban kimutatták, hogy gyakorlatilag kielégítő eredményeket kapunk, ha a fázisviszonyokra nem vagyunk tekintettel; ugyanis a begerjedés az átvitt frekvenciasávban úgyszólván mindig olyan frekvenciánál következik be, ahol a fázisfeltétel teljesítve van. Ez pedig főként távkábel-áramköröknél igen sok frekvenciánál van biztosítva, tekintve, hogy távkábel-áramköröknél a fázisviszonyok a frekvenciával erősen változnak. A begerjedés mindig annál a frekvenciánál jön létre, amelynél a visszaesatolás folytán fokozatosan növekvő echoáramok az említett feltételeket első ízben teljesítik.

(Folytatjuk.)

Über die Höchstlänge der aus Zweidraht-Fernkabelstromkreisen durch Fernwahl ausführbaren verstärkten Fernsprechverbindungen. Dr. IVÁN TOMITS Technischer Postdirektor. (Fortsetzung.)

Sur la longueur maximum des communications téléphoniques amplifiées construites des circuits de câbles à longue distance, à deux fils, par sélection interurbaine automatique. M. le Dr. IVÁN TOMITS, Directeur technique de poste. (Suite.)

Érdekes kérdések.

Interessante Fragen. — Questions intéressantes.

Újabb pályatételünk.

2. Milyen megoldás lenne a legalkalmasabb a kincstári hivatalok személyzetére vonatkozó adatok (jelentkezés, felmentés, szabadság, betegség, katonai szolgálat, betöltött munkakör stb.) éves nyilvántartásban való gyűjtésére.

Pályázati határidő 1944 március 31. A pályázati feltételek azonosak lapunk folyó évi 1. számában közölt 1. pályatételünk (28. oldal) feltételeivel.

HIREK.

Nachrichten. — Nouvelles.

Vezérigazgatónk újévi üdvözlése.

Az 1943. évi Szilveszter napján összegyűlekeztek a m. kir. posta vezetőtitkviselői és a személyzet képviselői a vezérigazgatóság nagy tanácsstermében, hogy üdvözléjként Vezérigazgató urunkat az újév alkalmával és meghallgassák összefoglalóját az elmúlt év munkájáról.

Vezérigazgatónkat dr. Márfalvi Jenő postafőigazgató, a Postás Kari Egyesületek Szövetségének elnöke, az alábbi szavakkal köszöntötte:

„Immár harmadszor kerülök abba a szerencsés helyzetbe, hogy évforduló alkalmával a Postás Kari Egyesületek Szövetsége, tehát a postaszemélyzet összessége nevében köszönthetem Méltóságodat.

Néhány óra múlva az 1943. év homokórája lejár. Az ő esztendő végén a második világháború soha nem látott és tapasztalt borzalmakkal tombol körülöttünk, de a magyar postás család egysége ebben a vérzivataros időben sem bomlott meg. Koppott lehet a ruházatunk, a gondok mély barázdákat szánhatnak homlokunkra, de Méltóságod vezetésével a magyar postásság szilárdan áll a kötelesség őrhelyén. Lelkiismeretvizsgálatunk eredménye, hogy bár igen súlyos körülmények között, de Méltóságod példaadását követve a magyar postásság ez év folyamán is eleget tett Isten, Haza és Postás társai iránti kötelességeinek.

Mielőtt a megpróbáltatásoktól terhes ő esztendő végleg eltűnik a multba, szavakban ki nem fejezhető hálával az egész személyzet köszönetét tolmácsolom azért a sok mindenért, amit ebben az évben a nagy postás család nem csak hivatali, hanem szociális téren is Méltóságod jósága folytán élvezhetett. Ez a tettekben megnyilvánult jóság erősített meg bennünket a multban, igyekszünk azt kiérdemelni a jövő évben is.

Az újesztendő küszöbén szorongó szívvel tekintünk 1944. elé. Hogy a közelgő újév mit rejt méhében, nem tudjuk. Azt azonban ígérem és fogadom, hogy a magyar posta személyzete — miként a multban is — hű marad az Isten, Haza, Összetartás hármias jelszavához s ezektől a fennkölt eszméktől áthatva és erősítve, teljes egységben, bizalomteljes ragaszkodással követi Méltóságodat a kötelességteljesítés útján 1944-ben is.

Kérem a Mindenhatót, adjon Méltóságodnak töretlen egészséget, hogy erejének maradéka-

lan birtokában vezethesse ezt a tábort egy jobb, egy boldogabb újesztendőben!“

A beszéd után felhangzó taps elmúltával Vezérigazgató úr a következőket mondotta:

„Köszönöm az elnök úr kedves szavait, jókívánatait. Azokat szívből viszonozom.

Ötödízben állunk így egymással szemben a letűnő év emlékével és a reánk közöntő új év reitellencinek kutatásában.

Először az 1939. évben jöttünk így össze azért, hogy ne is annyira azt vizsgáljuk, mi történt, hanem egymás szemébe nézve bátorteliséget, erőt merítünk arra a közös munkára, amelyre az isteni Gondviselés kirendelt. Akkor taglalva a viszonyokat, azt mondtam, hogy nem félek a feladatok nagyságától, mert az egyéni és közületi akaratérőnek és kötelességteljesítésének olyan példái vannak előttünk, amelyek képessé teszik a postásságot a legnagyobb erőfeszítésekre is.

Nem esalódtam. Az 1940. és 1941. év feladatait, az erdélyi és délvidéki egyes területek visszacsatolását, a kapcsolatos szervezési és végrehajtási munkálatokat a postásság olyan lendülettel, lelkes munkával és eredménnyel látta el, hogy azt a nemzet társadalma és hivatalos szervei, valamint a visszacsatolt területek magyarjainak csodálata és teljes elismerése jutalmazta. Itthon megritkult sorokban, a visszacsatolt részekben sokszor igen nehéz viszonyok között dolgozott a postásság kicsinye-nagyja becsülettel, kitartással, eredménnyel.

Az örömteljes évek után az 1942. év a nehezdedő és helytel-közettel fájdalmas veszteségeket is hozó háború viselésében telt el. A hadsereg szükségletének kielégítése mellett a szervezési, személyzeti és berendezési munkálatok vétek igénybe. Az előző évek lázas, örömteljes tevékenységét a keményedő, nehezebbé váló megtartó, konzerváló munka váltja fel. A kitartó akarat, a fegyelmezett lelkek változatlan kötelességérzete jellemzi ezt a korszakot is.

Ma ötödízben nézünk egymás szemébe a leáldozó év fényénél, ma újra megkérdézzük egymástól, mit tettünk az elmúlt évben, megfelfeltünk-e annak, amit tőlünk várt az ország?

A feleletet nem mi adjuk meg, hanem az a közvélemény, amelyre a mult havi költségvetési vita alkalmával hallottunk s amely a magyar postás munkáját, munkájának eredményét *pártkülönbőség nélkül* hangoztatta és elismerte. Ugyanezt tettem miniszterünk is. Köszönjük az értekelést és igyekszünk arra érdemesnek maradni a jövőben is...

Az 1943. évi nehéz, fagyos, nagy ellentállásokat magában rejtő, éppen ezért fokozott akaratot kívánó év volt. Külső csillogások, ragyogó sikerek ebben az évben nem melegítették a lelkeket. A próbaidő éve volt.

A háborús gondok fokozódása, a közállapotok nehezéde, a közellátási helyzet súlyosbodása a posta munkájára is kihatottak. 1200—1400 körül volt állandóan azok száma, akik sorainkból katonai, vagy a hadseregben postai szakszolgálatot teljesítettek. 58-an estek el közülünk a harc mezején, 85-en tüntek el a harci szolgálat teljesítése közben. Velük van a lelkiünk, szeretetünk, tiszteletünk, hozzátartozóikkal, családtagjaikkal erőnkől telő bajtársi gondoskodásunk!

Első feladatunk volt nekünk postásoknak is a honvédség szolgálatára. Ezentúl azután minden erőnkkel igyekeztünk a posta egyes ágazatait a megfelelő színvonalon tartani.

Nem volt könnyű feladat, akkor, amikor a nehezéző szállítási és személyzeti viszonyok között az *össz-forgalom* átlag 18,5%-al emelkedett a múlt évihez viszonyítva. Nagy távlatban érdekes adat, hogy az 1945. évi levélpostai és csomagforgalom az 1914. évi nagymagyarországi forgalomhoz mérten 30%-os emelkedést mutat.

Ezt a nagy forgalmat a megfelelő helyes munkaszervezés és a lehető gépesítés felhasználásával minden lényegesebb korlátozás nélkül sikerült lebonyolítani. Csak egy példát: a Budapest 72. hivatal az elmúlt években naponta átlag 1 millió levélpostai küldeményt kezelt. Kiseb, nagyobb fennakadások ezekben az időkben már jelentkeztek. Egyes nehezebb napokon 50—100 q anyag is főként nyomatvány) maradt feldolgozatlanul. Az 1945. évben az őszi időben volt nap, amikor napi 2 millió darab volt a feldolgozásra kerülő anyag. A gépesített és megfelelő munka szervezéssel megerősített hivatal ezt a mennyiséget is minden maradvány és minden különösebb megértetés nélkül dolgozta fel.

Ugyanilyen eredmények láthatók egyéb fővárosi és vidéki postahivataloknál is.

A posta műszaki berendezéseinek fejlesztése tovább folyt. Sajnos sem az új távkábelek fektetésénél, sem a távbeszélő központok bővítésénél, sem az új postapületek építésénél nem tudtuk a kívánt gyorsaságot elérni. Személyi nehézségek, anyaghiány állandóan lekötötték kezünket, kitaró szívóssággal folynak azonban a munkálatok az összes helyeken és ha késéssel is, a fejlődés útján haladunk. Ennek a lassú fejlesztési lehetőségnek következménye a távbeszélő szolgálat lényeges rosszabbodása. Meghímlott az egyensúly a teljesítőképesség és a lebonyolításra jelentkező forgalom között. Az egyensúly helyreállítására nagy eredménye-

ket alig hozó és nem rokonszenves eszközökhöz kellett nyúlni: ilyenek egyes meglévő állomások felmondása, új állomások engedélyezésének szigorú feltételekhez kötése, a díjtételek emelése és bizonyos forgalmi korlátozások.

Az emelkedő forgalom lebonyolítása és a műszaki fejlesztési munka végzése mellett a szervezési és a személyzeti ügyek javításán dolgoztunk legtöbbet. Míg kartársaink mind a kincstári, mind a postamesteri hivatalokban a forgalom méreteivel birkóztak, a központ munkájával a jó munka előfeltételeit igyekezett megadni.

A budapesti nagy pályaudvari hivatalok szervezési és gépesítési munkái folyamatban vannak. Új nagy távbeszélő központok, nagy kézbesítő postahivatalok és internátus építési tervei elkészültek s várják a kedvező pillanatot a megvalósításra.

A személyzeti ügyek terén az idők súlyosságához simuló egyes segítségkérés adása mellett mélyreható intézkedések történtek. Ilyenek a posta üzemi és műszaki üzemi kar utánpótlásának rendezése, a növendék nevelőintézetek szabályzatának kiadása, a postamesteri kar helyzetének javítása, a négy középiskolai képzettséggel rendelkező altiszt karbelieknek a magasabb státusokba történő bejutásának szabályozása, a postaaltszti képzés újabb rendezése és sok egyéb más intézkedés.

Az egyes karok előmeneteli viszonyait javítva, ebben az évben erőteljes lépés történt sok régóta hangzó kérelem teljesítésére is.

Az év első felében 684 kinevezés és 78 cím- és jellegadományozás, 1944. január 1-én pedig 5172 kinevezés és 247 cím- és jellegadományozás történt, összesen tehát 5856 kinevezés és 325 cím- és jellegadományozás érte kartársainkat. Ez évben összesen 6181-en jutottak előre, az elmúlt 5 év alatt pedig összesen 24.599 kinevezés és cím- és jellegadományozás történt.

Az ezévi nagy kinevezés sem tüntette el teljesen egyes panaszt pontok keserűségeit. Még így is mintegy 15 ügyvezett öreg felügyelő, 58—60 öreg segédellenőr és ugyanannyi segédellenőrnő marad előléptetés nélkül. Sajnos rájuk minden erőfeszítés mellett sem tudtuk már kiterjeszteni azt az örömet, amelyet a többinek hoztunk. De bízom benne, hogy nemsokára az egész vonalon megoldjuk a kérdést.

A postamesteri pályán dolgozó női kiadóknak lehetővé tettük az I. o. hivatalok elnyerését 100.000 munkaegettség határáig.

Szociális téren igyekeztünk tovább fejleszteni azt a gondozó szolgálatot, amely a jóléti alapítvány kebelében indult meg. Szerezsük, építjük ezt a tevékenységet, mert ebben ragyog legjobban és legszebben a postás sorsközösség és testvéri érzés.

Az egymásról gondoskodás útján marandót alkotott a jóléti alapítvány a *postás kórház életrehevásával*. Nagy előfeszítések, igen sok akadály és nehézség leküzdése után belgyógyászati kezelést már ad, de nincs már messze az idő — talán 1944. év derekán —, amikor megkezdí az alapítvány által a személyzetnek ajándékozott kórház áldásos működését a gyógykezelés minden ágazatában. A posta betegségi biztosító intézetének lesz szép feladata a kórházban a szeretet és kartársi érzés ápolásával a megfelelő lelket tovább fejleszteni.

A betegségi biztosító intézet is jelentősen fejlődött ebben az évben. Szívós munkával berendezte a Szentkirályi-utcai rendelőben a fogászati kezelést s azt az 1944. év első hónapjaiban biztosítottjainak megnyitja.

A legnehezebb terület, amelyiken ebben az évben dolgoztunk, az állam közellátási tevékenységének kiegészítése volt. Több területén a közellátásnak igyekeztünk felsőbb jóváhagyással saját magunk kielégíteni a szükségleteket. Eredményeket is értünk el. Így a zsirelátás terén, egyes szervek beszerzési csoportjainak forgótökével történő ellátása útján, a cipő- és talpbőrellátás terén. Zökkenőkkel ment a burgonyaellátás, akadozott és csak fél-eredménnyel járt a tüzelőszertel való ellátásra irányuló erőfeszítés. Szomorúan kell megállapítanom, hogy a postáság ereje minden előrelátás, szervezethez, anyagi és erkölcsi támogatás mellett sem bír megbirkózni a feltornyosuló nehézségekkel. Ma is még mintegy 60%-a a megrendeléseknek kielégítetlen. Pedig gondoskodásunkat vidékre még nem is tudtuk kiterjeszteni. Egyelőre csak a budapesti és a közvetlen környéki kartársakat igyekeztünk ebbeli gondjaikban segíteni. Erőfeszítéseink tovább folynak.

Megoldatlan kérdés a *ruházkodás*. A vonatkozó munkálatok kezdeményezésére már előterjesztéseket tettünk. Remény van rá, hogy a kormány előterjesztésünkre a kérdés általános megoldását kezébe veszi. Addig is részletintézkedésekkel, kisebb juttatásokkal igyekeztünk segítséget hozni.

Sok energiát, erős kitartást kívánt ez a le-tűnő év, eredménytelenségeket is hozott, de egyről ismét tanúságot tettünk benne. Ez pedig az, hogy *erős lélekkel a helyünkön voltunk*. A jóban el nem bizakodtunk, a rosszban el nem csüggedtünk. Amikor egy év múltán így most ismét szembenézünk, egymás kezét köszönettel megszorítjuk, egymás lelkébe belekapcsolódva hálát mondunk az isteni Gondviselésnek, hogy segített minket dolgozni és küzdeni, vessünk egy pillantást a jövődőbe is.

Ne feszegessük a jövő titkait! Ne feszegessük, mit hoz reánk, napsugárt-e, vagy jeges lehelletet, hanem Istenhez emelt, egymásba

kapcsolódott lélekkel mondjuk: Uram, becsületes szándékú szolgálid várják parancsaidat és azt a próbatételt, amelyben ezentúl is diadal-maskodni szeretne a kitartó s hűséges magyar postás lélek. Áld meg őket Uram és vezesd ebben a siker nyíló küzdelmes évben is a megérdemelt sikerre!

Munkás, boldog, eredményes új évet!"

Az összegyűlt lelkes ünnepléssel fogadták a beszédet. Majd Vezérigazgató úr a személyzet képviselőinek egyéenkénti üdvözlését fogadta.

—si—

A kinevezési okiratok kiosztása.

Az újév első napjaiban ismét összejövétel volt a vezérigazgatóság nagy tanácsstermében. Vezérigazgató urunk személyesen adta át a kinevezési okiratokat a postavezérigazgatóság és a központi számvétség személyzete közül kinevezett, illetőleg cím- és jellegadómanózasban részesült kartársainknak.

Vezérigazgató úr meleg szavakkal üdvözölte az érdekelteket s jókívánatait fejezte ki részükre. Együttérzéssel emlékezett meg azokról, akik ez alkalommal nem részesülhettek előrehaladásban s kifejezte azt a reményét, hogy hamarosan reájuk is sor kerül.

Az okiratok kiosztása után dr. Forster Károly postavezérigazgatóhelyettes mondott a kinevezettek részéről köszönetet a felsőbbégeknek.

—si—

A távközlés nagy férfainak arcképei.

A távközlés nemzetközi egyesületének berni irodája, amely az elmúlt években Morse, Hughes, Bell, Marconi, Baudot, Gauss és Weber, Maxwell, legutóbb pedig Ferrié tábornok arcképeivel ajándékozta meg a távközlés nagyjai iránt érdeklődőket, az idén Werner von Siemens arcképét kínálja fel megvételre. A neves művész által készített, 1440 példányban előállított s díszes papírra nyomott, képszélet egyott 25×17 cm nagyságú rézkarc a berni Irodánál rendelhető meg. A megrendelések a postai és csomagolási költséget is magában foglaló, példányonként 2.50 svájci frank eladási ár egyidejű megküldésével „Bureau de l'Union Internationale des Télécommunications, Effingerstrasse 1, à Berne (Suisse)” címre küldendők.

Az előző évekből néhány példányban rendelkezésre áll még Morse, Hughes, Bell, Baudot, Gauss és Weber, Maxwell, valamint Ferrié tábornok arcképe. Ezek darabonként 2.50 svájci frankért szintén megrendelhetők.

Marconi arcképéből a készlet elfogyott. Utánnyomásáról azonban gondoskodás történt s rövidesen Marconi arcképe is újból kapható lesz.

(Lőrinczy A.)

A POSTA FORGALMA.

1943. december.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN m. kir. postatanácsos.

Der Verkehr der Post. Die folgenden Angaben beziehen sich auf den Verkehr der wichtigeren Dienstzweige im Vergleich mit den Ergebnissen des letzten Monates des vorigen Jahres.

A posta havi forgalmi eredményei között — tapasztalat szerint — minden évben a december havi eredmény a legnagyobb. Az 1943. évi decemberi forgalom nemcsak az 1943. év legerősebb havi forgalmának felel meg, hanem a legnagyobb, amelyet a posta valaha is elért és kimutatott.

A postai üzletág körébe tartozó egyes küldeményfajták közül a közönséges levélpostai küldemények, a csomagok és a postautalványok darabszáma az eddigi havi csúcserőket képviseli. A postautalványok és csekkek összege az előző év december havához képest rendkívüli mértékben emelkedett és ez az emelkedés a posta munkaegységeiben kifejezett összes forgalmának erőteljes emelkedését is nagymértékben befolyásolta.

A felvett, illetve kézbesített összes táviratok száma a legnagyobb, amelyet a posta eddig egy hónap alatt kimutatott. A távbeszélő előfizetői állomások száma az 1943. évi november hónaphoz képest, tehát 1 hónap alatt a budapesti egységes hálózat területén 160-nal emelkedett. Az 1943. év végén nyilvántartott rádióelőfizetők száma az előző hónaphoz képest 8980-nal, vagyis 1,0%-kal emelkedett. A budapesti rádióelőfizetők száma az 1943. év végén 234.490 volt.

Le trafic de la poste. Les données suivantes se rapportent au trafic des services principaux en comparaison avec les résultats du mois dernier de l'année passée.

A munkaegységeiben kifejezett forgalom az 1943. évi december hónapban 112 millió munkaegységet tett ki, ami 15,1%-kal több, mint az 1942. évi december havi eredmény és 7,6%-kal nagyobb, mint az 1943. évi november havi forgalom. Az 1942. december havához képest a postai üzletág 18,4, a táviró 20,2, a távbeszélő 7,2 és a rádió üzletág 9,5%-kal volt nagyobb. A posta az 1943. évben összesen hozzávetőlegesen 1,141,4 millió munkaegységnek megfelelő forgalmat bonyolított le, ami 16,6%-kal több, mint az 1942. évi eredmény.

A fontosabb 1943. évi forgalmi eredményeket, amelyek egyelőre még ideiglenesek, a következőkben ismertetjük. A zárójelben lévő adatok az 1942. évi eredményeket mutatják. A posta az 1943. évben 1,192,431.000 (1,032,363.000) közönséges levélpostai küldeményt, 22,927.000 (20,245.000) ajánlott levélpostai küldeményt, 597.000 (570.000) értéklevelet 30,664.000 (26,890.000) csomagot, 22,951.000 drb postautalványt 3,600.405.000 P értékkel (21,057.000 drb, 2,536.769 P értékkel), 37,362.000 drb csekket 9,429.809.000 P összeggel (34,685.000 drb, 6,648.707.000 P összeggel) és 8,866.000 (7,406.000) táviratot vett fel, 18,400.000 (16,044.000) kezdeményezett távolsági és 289,754.000 (271,761.000) számlált helyi távbeszélgetést bonyolított le.

Megnevezés	1000 darab, illetve 1000 pengő		1943 decemberben
	1943 december	1942 december	1942 decemberhez képest több (+) kevesebb (—) %-ban
Közönséges levélpostai küldemény (feladás)	119 763	111.182	+ 7.7
Ajánlott levélpostai küldemény (feladás)	1.939	2.002	— 3.1
Értéklevél és értékdoboz (feladás)	50	48	+ 4.2
Kézi-, betét- és sommáscsomag (feladás)	3.208	2.717	+ 18.1
Postautalvány befizetés	2.401	2.142	+ 12.1
Postautalvány befizetés	447.203	297.922	+ 50.1
Postatakarék és csekk befizetés	3.425	3.271	+ 4.7
Postatakarék és csekk befizetés	1.095.543	692.330	+ 58.2
Távirat (feladás)	876	733	+ 19.5
Számlált helyi távbeszélgetés	2.115	24.481	+ 2.6
Kezdeményezett távolsági beszélgetés	1.615	1.528	+ 5.7
Távbeszélőállomás	189	183	+ 3.3
Rádióengedélyes	891	812	+ 9.7

Elmélet — Gyakorlat.

Theorie — Praxis. — Théorie — Pratique.

5. Köteles-e a hivatalvezető az utalvány-, csekk-, be- és kifizetési naplók napi végösszegeinek az összesítésekre, ezek napi összegeinek pedig a pénztárszámadásba való beírását naponként ellenőrizni?

Nem.

Nincs olyan rendelkezés, amely szerint a hivatalvezetőnek az utalvány be- és kifizetési napló, illetve a csekk- és takarékos be- és visszafizetési aljegyzékek napi végösszegeinek a havi utalvány összesítésbe, illetve a takaréksommatzatba való beírását és ezeknek az összegeknek a pénztárszámadásba való elszámolását naponként ellenőriznie kellene. Ezzel szemben havonta legalább háromszor köteles mindezeket váratlanul ellenőrizni. (F. 1. Szab. 128. § 5. pont.) (Beküldött kérdés.)

6. Hogyan végzi a főpénztári vizsgálatot a hivatalvezető?

A hivatalvezető a havonta egyszer esedékes váratlan főpénztári vizsgálatot az F. 1. Szab. 128. § 4. pontja ér-

telmében, az F. 1. Szab. 125. §-ában előírt műveletek elvégzésével készíti el.

Miután az F. 1. Szab. 128. § 4. pontjában nincs rendelkezés arra vonatkozólag, hogy a hivatalvezető ilyen esetekben a főpénztári értékeikkészlet felvétele előtt a váratlan vizsgálat megkezdésekor, a főpénztárban tényleg meglévő kézpénzkészletet is köteles megszámlálni és ennek számadásterü helyességéről meggyőződni, ezért a hivatkozott pontnak ilyen értelmű kiegészítése iránt intézkedés történt. (Beküldött kérdés.)

7. Kötelessége-e a hivatalvezetőnek a távirat- és távbeszélő naplókban naponként elszámolt összegeknek a pénztárszámadásban való naponkénti ellenőrzése?

Nem.

Nincs olyan rendelkezés, amely kötelességévé tenné a hivatalvezetőnek, hogy a távirat- és távbeszélő naplók napi végösszegének a pénztárszámadásban való elszámolását naponként ellenőrizze. Az F. 1. Szab. 128. § 3. pontja értelmében azonban havonta legalább háromszor köteles váratlanul ellenőrzést tartani (Beküldött kérdés.)

Külföldi szemle.

Auslandschau. — Revue étrangère.

R Á D I Ó.

A rádió-zavarelhárítás fejlődése.

A rádió-zavarelhárítással a háború előtt a műszaki irodalom sokat foglalkozott. E téren azóta is több olyan újítás van, amelyet érdemes összefoglalni. Általában a rádiózavar sok műszaki, jogi és gazdasági kérdést vetett fel. A szoros értelemben vett hírszóró hullámsávban (15—150 kHz 2000—200 m) való zavartalanítás műszaki része a háború elejéig megoldást nyert és így lehetővé vált a kérdésnek jogi szabályozása is. A VDE 1940. évi előírásaiban már az 500 Watt alatti teljesítményű gépek, készülékek előzetes rádiózavarmentesítésére is

vannak előírások. Abban, hogy a hírszóró hullámsávban való zavarelhárítást aránylag rövid időn belül műszakilag meg lehetett oldani, nagy szerepet játszott az, hogy erre a hullámsávra megfelelő mérőkészülékek és berendezések úgymint: mérő adók, indikáló készülékek, zavarfeszültségmérők állottak rendelkezésre. A közelmúltban azonban egyre jobban terjed és mind nagyobb jelentőségű a szoros értelemben vett hírszóró sávon kívüli frekvenciák felhasználása. Azonkívül a zavarforrások száma is egyre terjed, továbbá szükségesnek mutatkozott nagyobb mértékű zavarcsök-

kéntes, úgy hogy a zavarellárítást tovább kellett fejleszteni. Először az újabb frekvenciákra, a rövidebb hullámhosszakra megfelelő mérőeszközökről kellett gondoskodni. Ma már 300 MHz-ig (1 m hullámhossz) használható mérőadók és 200 MHz-ig (1.5 m hullámhossz) használható zavarfeszültségmérők vannak. Ezzel megkezdődhetett a széles sávban való zavartalanítás. Itt két feladatot kell megoldani:

1. A zavaró berendezés árnyékolását kell tökéletesíteni.

2. Gondoskodni kell arról, hogy az erősáramú gépből, készülékből kijövő vezetékek se továbbíthassanak zavarokat.

ad. 1. Az árnyékolásnál a legnagyobb nehézségek mindig az árnyékoló felületrészek (pl. gépház és fedő) nagyfrekvenciás szempontból is megfelelő érintkezésének biztosítása (kis átmeneti ellenállás) okozta. Csakhamar sikerült ezt a nehézséget könnyen oldható, amellet tökéletes érintkezést biztosító oly szerkezeti megoldással leküzdeni, amely 300 MHz frekvenciákra is jól bevált. Az ilymódon szerelt részek között az átmeneti ellenállás a megkívánt kis értékű.

ad. 2. A tápláló vezetékek zavartovábbító hatásának a megakadályozására használt szűrőelemek általában véve a kondenzátor és a fojtótekeres, illetve az ezekből képezett szűrőlánc volt. A régebbi zavaroszűrő kondenzátoroknál a kondenzátorból, a biztosítékból és a hozzávezetésből álló szűrő önindukció és kapacitás értékéből adódó rezonancia frekvenciája többnyire alacsony, úgy hogy már a kb. 10 MHz fölötti frekvenciáknál, tehát 30 m-nél rövidebb hullámoknál igen tekintélyes látszólagos ellenállást képvisel. A tökéletesebb és szélesebb sávban való zavartalanításhoz éppen ezért a kondenzátoron kívül a zavartalanítandó frekvenciákra megfelelően méretezett fojtótekeresek, illetve sok esetben egész szűrőláncok kellek. Ezáltal a zavartalanítás igen bonyolult és sokszor nagyon költséges volt.

A szűrő kondenzátor hatását részben javítani lehet a biztosítékok teljes elhagyásával, és a bekötő vezetékek lehető lerövidítésével.

1. A zavaró berendezés árnyékolását kell tökéletesíteni.

(A mi tapasztalatunk ugyanez. Szerk.) Igen nagy haladást jelentett az ún. átmenő kondenzátornak (Durchführungskondenzator) alkalmazása. Ezeknél a kondenzátoroknál az üzemi áram a koncentrikusan kiképzett kondenzátor közepén van átvezetve. A kondenzátor háza a zavaroszűrőnél ugyancsak koncentrikusan lesz a géptesttel összekötve. Ilyen kivitelű zavaroszűrő kondenzátoroknak a jósaági foka nagyságrendben lényegesen nagyobb az eddig alkalmazott kondenzátorokénál, úgy hogy egyetlen

ilyen átvezető kondenzátor alkalmazásával sokszor szűrőláncokat lehet pótolni.

Bár ezen újabb rendszerű kondenzátorok alkalmazásával a széles frekvencia sávban való zavartalanításnál sok nehézséget lehet leküzdeni, a fojtótekereseket sok esetben mégsem lehet teljesen elhagyni. Ismeretes ugyanis, hogy a zavaró feszültség a kisebb frekvenciák, tehát hosszabb hullámok tartományában általában véve mindig nagyobb. A hosszabb hullámokon való zavartalanításnál tehát sokszor olyan nagykapacitású kondenzátorokat kellene alkalmazni, amelyek élet- és üzembiztonsági okokból nem felelnének meg. Nagy áram miatt a zavartalanított készülék érintése életveszélyes lehet, vagy a nagykapacitások miatt, pl. távjelzőknél jeltorzítások lépnek fel. Nagymértékű zavartalanításnál, különösen váltakozó áramú gépeknél, tehát sokszor még szükség van fojtótekeresre. Nagy haladást jelentett légfójtó helyett a nagyfrekvenciás vasmagú fojtótekeres alkalmazása. Ezáltal az eddigi fojtótekeresekhez képest hely- és anyag szükségletben kb. 95%-os megtakarítást is el lehet érni. Az újabb vasmagos fojtótekeresek olyan kis méretűek, hogy a zavartalanítandó gépbe, készülékbe legtöbbször minden nehézség nélkül beszerelhetők, annyival is inkább, mert kívülről fémesen árnyékoltak, tehát az örvényáramvesztés nem jön számításba.

A zavartalanítás műszaki, főként mérés-technikai téren annyira fejlődött, hogy az alkalmazandó szűrőeknek a különféle hullámsávokban való szűrőhatása úgyszólván előre megadható. Így igen sok esetben az erősáramú gép, vagy készülék szerkesztőjének módjában áll az előreláthatóan szükséges zavaroszűrőt a tervezett géphez, vagy készülékhez méretezni. Az előzetes zavartalanítás esetén azonban természetesen nem mellőzhető a szűrőhatás utólagos ellenőrzése.

Ki kell emelni, hogy az erősáramú érdeklőségek felismerték a zavartalanítás fontosságát erősáramú szempontból is és ezért mind a szerelésnél, mind a gyártásoknál igyekeznek a rádiózavarok keletkezését megelőzni. Ezzel legtöbbször lényegesen egyszerűbb és olcsóbb eszközökkel sikerül zavartalanítani. Az erősáramú gépek és készülékek gyártásánál ma már általánosan elismert követelmény a rádiózavarmentesség épügy, mint akár a gép jó hatása, minél kisebb súlya stb.

Tekintettel a rádió rohamos fejlődésére, igen valószínű, hogy a ma még csak laboratóriumokban használt frekvencia területek is hamarosan felhasználásra kerülnek a gyakorlatban, úgy hogy a zavarellárításnak további fejlesztése elkerülhetetlen.

(Siemens-Zeitschrift 1945. VII—IX.)

EGYESÜLETI ÉLET.

KÖZGYŰLÉSI MEGHÍVÓ.

A m. kir. Posta Jogász és Mérnök Tisztviselőinek Országos Egyesülete 1944. évi március hó 14-én (kedden) délután 5 órai kezdettel egyesületének Benczur-utca 27. szám alatti helyiségében tartja

rendes évi közgyűlését.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Az igazgató-választmány jelentése az egyesület 1943. évi működéséről.
3. Az 1943. évi zárszámadás előterjesztése. Határozat a felmentés megadásáról.
4. Általános tisztújítás.
5. Az 1944. évre szóló költségeloirányzat előterjesztése.
6. Esetleges indítványok.

A közgyűlés elé szánt indítványokat alapszabályaink 9. §. 4. h. pontja értelmében az igazgató-választmánynál legalább 10 nappal a közgyűlés előtti írásban kell benyújtani.

Ha az összehívott közgyűlés határozatképtelen, akkor azt 1944. évi március hó 20-án délután 5 órakor tartjuk meg. E közgyűlés azt ott megjelenő tagok számára való tekintet nélkül határozatképes lesz.

AZ ELNÖKSÉG.

Felhívjuk tagtársaink figyelmét arra, hogy az egyesületi alapszabályaink 9. §. 5. pontjában foglaltak értelmében a vidéki tag szavazati jogát két tag által előttemezett írásbeli meghatalmazással más tag útján is gyakorolhatja. Ugyanez áll a budapesti tagokra is, ha a megjelenésben hivatalosan akadályozva vannak. A meghatalmazás csak akkor érvényes, ha azt a közgyűlés megnyitása után nyomban a közgyűlés elnökének beadták.

A meghatalmazásokat, ha külön kikötést nem tartalmaznak, a hivatalos előterjesztések mellett leadott szavazatoknak számítják.

Meghatalmazás-nyomtatványok az egyesület jogász-főtákarától (Tel.: 156-841) igényelhetők.

SZERKESZTŐSÉG:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. II. 220. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társszerkesztő)

XI., VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

Előfizetési ár évi 16 P. Postai alkalmazottaknak évi 6 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ m. kir. postatanácsos.